

Exploring the Manifestation of the Culture of Frugality in Architecture (Case Study: Residential Gardens of Iran)

Shamim Nottagh

PhD student in Islamic architecture. Faculty of Architecture and Urbanism. Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

Mino Gharehbaglou*

Professor, Faculty of Architecture and Urbanism, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran

Mohammad Ali Keynejad

Distinguished Professor, Tabriz Islamic Art University, Tabriz, Iran.

Received: 2024/06/02

Accepted: 2025/08/15

Abstract

Traditional Iranian architecture was a reflection of the beliefs, worldview, and culture of its time, intended to represent its principles and values. The concept of frugality has always been regarded as a significant value in traditional architecture. Traditional architecture not only emphasized frugality in design and nature but also prioritized the integration of green spaces with buildings. However, in contemporary architecture, the connection between green spaces and built structures is often neglected. Accordingly, this study aims to explore the various dimensions of the manifestation of the concept of frugality in the architecture of Iranian gardens and provide a basis for its application in contemporary architectural patterns. The research questions are: 1. What are the components of frugality from the perspective of Islamic thought? 2. How has it been manifested in the architecture of Iranian gardens (which are the product of past behavioral culture)? 3. What strategies and solutions can be offered for contemporary architecture (in relation to nature)? These questions are addressed using a descriptive-analytical method. The data collection is based on library research, and the statistical population includes four residential gardens in Iran: Narenjestan-e Ghavam Garden in Shiraz, Delgosha Garden in Shiraz, Golshan Garden in Tabas, and Dowlatabad Garden in Yazd. The research findings indicate that frugality can be analyzed in three layers. The innermost layer is the core of Islamic teachings, which refers to the two concepts of frugality and avoidance of wastefulness and extravagance, as found in the Quranic verses and narrations. The next outer layer is the culture of frugality in the Islamic lifestyle, divided into two groups: moral values and geographical and climatic conditions. The outermost third layer consists of Pirnia's principles, which include self-sufficiency and avoidance of futility, both rooted in the concept of frugality and avoidance of wastefulness and extravagance. Overall, it can be stated that the manifestation and reflection of all these components are observable in the four Iranian gardens. Architects, considering the concept of frugality, have attempted to design and construct environments integrated with green spaces. However, the study concludes that the component of Islamic teachings has had a significant influence on the manifestation of frugality in Iranian gardens, as it forms the core and inner layer. The components of the culture of frugality in lifestyle and Pirnia's principles are also influenced by Islamic teachings. Moreover, based on the conducted analyses, strategies and solutions have been proposed for contemporary architecture. These components can be applied in contemporary architecture in areas such as planting systems, water management, buildings, and the materials used.

Keywords:

Lifestyle,
Contentment,
Architecture,
Iranian garden

© 2025 by the authors. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license .

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Citation: Nottagh S, Gharehbaglou M, Keynejad M A. (2025). Exploring the Manifestation of the Culture of Frugality in Architecture (Case Study: Residential Gardens of Iran). *Journal of Researches in Islamic Architecture*, 13 (3): 38-60.

[10.61186/jria.13.3.3](https://doi.org/10.61186/jria.13.3.3)

* **Corresponding Author:** m.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

بررسی تجلی فرهنگ قناعت در معماری (مورد پژوهی: باغ‌های مسکونی ایران)*

شمیم نطاق

دانشجوی دکتری معماری اسلامی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

مینو قره بگلو**

استاد گروه معماری و شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

محمد علی کی‌نژاد

استاد ممتاز دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۱۳ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۵/۲۴

چکیده

معماری سنتی ایران بازتابی از باورها، جهانبینی، و فرهنگ زمان خود بود تا نمایانگر اصول و ارزش‌هایش باشد و همواره به مفهوم قناعت به عنوان یک ارزش در معماری سنتی توجه شده است. معماری سنتی نه فقط به قناعت در معماری و طبیعت توجه داشت، در آن تلفیق فضای سبز با ابنیه نیز دارای اهمیت بود. اما در معماری معاصر به ارتباط فضای سبز با ابنیه بی‌توجهی می‌شود. بر این اساس هدف پژوهش با بررسی ابعاد مختلف نمود پذیری مفهوم قناعت در معماری باغ‌های ایرانی، زمینه‌کار بست آن در الگوهای معماری معاصر ارائه می‌گردد. سوال‌های پژوهش ۱. مولفه‌های قناعت از نگاه اندیشه اسلامی کدام‌اند؟ ۲. تجلی آن در معماری باغ‌های ایرانی (که محصول فرهنگ رفتاری گذشته می‌باشد) چگونه بوده است؟ ۳. چه راهکار و راهبردهایی برای معماری معاصر (در ارتباط با طبیعت) می‌توان ارائه کرد؟ می‌باشد که با روش توصیفی تحلیلی به آنها پاسخ داده خواهد شد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای است و جامعه آماری شامل چهار باغ سکونت‌ی ایران باغ نارنجستان قوام شیراز، باغ دلگشا شیراز، باغ گلشن طبرستان، و باغ دولت‌آباد یزد می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که قناعت را در سه بخش می‌توان بررسی کرد. ابتدا لایه درونی و هسته آن آموزه‌های اسلامی می‌باشد که به دو مفهوم قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر در آیات و روایات اشاره شده است. لایه بیرونی آن فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی می‌باشد که به دو گروه ارزش اخلاقی و شرایط جغرافیایی و اقلیمی تقسیم می‌شود. لایه بیرونی تر و سوم اصول پیرنیا است که دو مورد خودبسندگی و پرهیز از بیهودگی که ریشه در مفهوم قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر دارد. در مجموع می‌توان گفت که نمود و تجلی تمامی مولفه‌ها در چهار باغ ایرانی قابل مشاهده می‌باشد و معماران با توجه به مفهوم قناعت سعی در طراحی و ساخت محیطی تلفیق شده با فضای سبز داشته‌اند. اما در کل می‌توان نتیجه گرفت که مولفه آموزه‌های اسلامی در تجلی مفهوم قناعت در باغ ایرانی تأثیر به‌سزایی داشته است که با توجه به اینکه هسته و لایه درونی می‌باشد دو مولفه فرهنگ قناعت در سبک زندگی و اصول پیرنیا نیز تحت تأثیر آموزه‌های اسلامی بوده‌اند. همچنین با توجه به بررسی‌های انجام شده راهکار و راهبردهایی برای معماری معاصر پیشنهاد شد. این مولفه‌ها در معماری معاصر می‌تواند در نظام کاشت، آب، ابنیه، و مصالح مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی: سبک زندگی، قناعت، معماری، باغ ایرانی.

ارجاع به مقاله: نطاق شمیم، قره بگلو مینو، کی نژاد محمد علی (۱۴۰۴). بررسی تجلی فرهنگ قناعت در معماری (مورد پژوهی: باغ‌های مسکونی ایران)، پژوهش‌های

doi: 10.61186/jria.13.3.3

معماری اسلامی، ۱۳(۳): ۳۸-۶۰

* این مقاله مستخرج از گزارش پژوهشی نویسنده اول برای درس سبک زندگی اسلامی و شکل‌گیری معماری، در مقطع دکتری رشته معماری اسلامی است که تحت نظر نویسنده دوم و سوم در دانشگاه هنر اسلامی تبریز در سال ۱۴۰۲ به انجام رسیده است.

** نویسنده مسئول: m.gharehbaglou@tabriziau.ac.ir

۱. مقدمه

ایرانیان با الهام از فرهنگ سنتی خود، محیط‌های مطلوبی برای زندگی خویش فراهم می‌کردند که ساخت این ابنیه به ویژه در دوران اسلامی، تا حد زیادی متأثر از عقاید دینی و مذهبی مردم در آن دوران بود. در نظام معماری برگرفته از این جهان بینی، همواره نوعی ارتباط متقابل میان مسائل زیست محیطی و ارزش‌های فرهنگی جامعه وجود دارد که این موضوع هم در حوزه کلان معماری و هم در عناصر و اجزای به کار رفته در آن قابل مشاهده است (حیدری و قاسمیان، ۱۳۹۸، ۸۸).

محیط به عنوان ظرف زندگی انسان تحت تأثیر اندیشه‌های معمار به صورت خودآگاه و یا ناخودآگاه شکل می‌گیرد و نمایانگر ارزش‌ها و پیشفرض‌های آنان است. انسان بر پایه‌ی جهانی‌بینی، ارزش‌ها و فلسفه‌ی زندگی خود بر محیط تأثیر می‌گذارد و محیط زندگی انسان نیز بر رفتار و اندیشه‌های انسان موثر است و این تأثیر و تأثر توسط صاحب‌نظران متعددی مورد تأیید قرار گرفته است. به بیان دیگر در واقع از یک طرف تأثیر فرهنگ، جهانی‌بینی و تفکر انسان و جامعه بر شکل‌گیری محیط، موضوعی است که تقریباً هیچ منکری نداشته و تنها اختلاف در میزان شدت و ضعف تأثیر آن‌ها است. انسان، بر اساس باورها و آیین و جهانی‌بینی و فرهنگ خویش محیط را می‌سازد تا نمایانگر اصول و ارزش‌هایش بوده و او را در جهت وصول به آنها یاری نماید (نقی‌زاده ۱۳۸۱). قناعت نیز یکی از اصول و ارزش‌هایی می‌باشد که در آموزه‌های اسلامی به آن توصیه‌های فراوانی شده است.

قناعت و صرفه‌جویی در زندگی، از آموزه‌های سازنده و کامل اسلام برای همه انسان‌هاست. در گذشته سمت و سوی زندگی بر اساس فرهنگ صرفه‌جویی و پس‌انداز بود، ولی انسان امروزی بنای زندگی و معاش را در سودجویی می‌داند. انسان سنتی با اتکا به ارزش‌ها و اصول اخلاقی در تلاش برای نمودپذیری مفهوم قناعت در آثار خویش بوده است. نمود معماری قناعت‌مندان در معماری سنتی قابل پیگیری است. معماری معاصر بر خلاف معماری سنتی بر اساس زندگی سودمحور است و انسان معاصر به کالایی برای سرمایه‌گذاری تبدیل شده است. انسان معاصر به منظور سود بیشتر از این کالا، به افزایش غیرقانونی تراکم فضایی و ساختمانی، تجملگرایی بیش از حد و... دست زده است (ولی‌زاده اوغانی و همایون ۱۴۰۰، ۷). امروزه به جای اینکه خانه را نیاز زندگی بدانند، آن را ابزاری در جهت تأمین رفاه مادی هر چه بیشتر خود تصور می‌کنند. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: هر بنایی در روز قیامت وبال و گریبان‌گیر صاحب خود خواهد بود مگر ساختمانی که به اندازه نیاز و احتیاج انسان باشد. و همچنین

می‌فرمایند: هر کس ساختمانی را به ریا و برای شهرت بسازد (آن بنا)، او را در قیامت به هفت طبقه زمین می‌برد، سپس به صورت گردنبندی آتشین بر گرد گردن او در می‌آید و آنگاه همراه با آن در آتش فرو افکنده می‌شود و امام صادق (ع): هر کس بیش از نیاز سکونت خانه بسازد، در روز قیامت به حمل آن مکلف خواهد شد (علم‌الهدی ۱۳۹۹، ۱۶۴). البته تساوی طبقاتی در بین تمام اقشار جامعه ممکن نیست. لیکن اختلاف زیاد طبقاتی بین مومنان نیز پذیرفتنی نمی‌باشد. بنابراین بهترین راه برای تحقق عدالت اجتماعی، تقارن و نزدیکی نظام زندگی اجتماعی افراد جامعه دینی به یکدیگر است که در برخورداری هماهنگ ایشان از نیازهای اولیه و اساسی زندگی بروز و ظهور می‌یابد (مرویان حسینی ۱۳۹۹، ۱۶۴). با توجه به تأکید بسیار زیاد متون دینی نسبت به لزوم توجه به اصل قناعت در ابعاد مختلف زندگی افراد، کماکان این موضوع در شیوه زندگی انسان معاصر دارای کمترین میزان اهمیت می‌باشد؛ به نحوی که در الگوی مصرف افراد در شهرهای مختلف کشور، به طور روزانه اسراف و هدر رفت منابع در ابعاد مختلف دیده می‌شود (حیدری و قاسمیان ۱۳۹۸، ۸۸). اهمیت این موضوع به حدی است که استاد پیرنیا نیز از این اصل به عنوان یکی از اصول پنج‌گانه معماری ایرانی یاد می‌کند (پیرنیا ۱۳۸۹). این در حالی است که در ساخت و سازهای معاصر، کمترین میزان توجه به این موضوع از سوی سازندگان این گونه بناها صورت می‌گیرد و هر روز ساخت بناهایی در سطح شهرها دیده می‌شود که به منظور خودنمایی هر چه بیشتر، از هیچ گونه اسراف و زیاده‌روی در ساخت و بکارگیری مصالح ابایی ندارند (حیدری و قاسمیان ۱۳۹۸، ۸۸). در آیات و روایات به قناعت و پرهیز از اسراف در محیط زیست نیز اشاره شده است. استفاده از طبیعت و رعایت اعتدال و توجه همه‌جانبه به طبیعت همواره وجود داشته است. با توجه به معماری گشته و ارتباط بناها با فضای سبز می‌توان گفت همواره ارتباط با طبیعت وجود داشته است. در سطح خانه و محل سکونت، خانه‌های سنتی در ارتباط با فضای سبز (حیاط) بودند، گاهی با ابعاد کوچک ولی این ارتباط با فضای سبز وجود داشته. گروه دوم باغ‌هایی که بعضی از آن‌ها اکنون وجود دارند و بعضی از آن‌ها تخریب شده و تنها نامی از آن‌ها باقی مانده است. در مقیاس بزرگتر نیز باغ شهرهایی بودند که بسیاری از آن‌ها اکنون وجود ندارند. بنابراین به نظر می‌رسد که با بررسی ابعاد مختلف نمودپذیری این مفهوم در معماری به ویژه در باغ‌های ایرانی به عنوان بخشی از هویت فرهنگی این مرز و بوم، می‌توان زمینه کاربست آن در الگوهای معاصر ساخت و ساز را فراهم آورد.

متغیر وابسته موثر واقع می‌شود. مهوش و سعدوندی (۱۳۹۷)، شاخص‌سازی قناعت در معماری، هدف مقاله چگونه یک ارزش پذیرفته‌شده در اسلام (قناعت)، قابل سنجش در معماری خواهد بود تا بتوان وضعیت موجود آن را ارزیابی، آینده‌ی آن را پیش‌بینی و برای دستیابی به آن برنامه‌ریزی کرد. مهوش و سعدوندی (۱۳۹۸)، معرف‌های قناعت در معماری (در تضاد معنایی قناعت با طمع و حرص)، هدف مقاله تعیین معرف‌های قناعت (که یکی از مکارم اخلاق مورد توصیه امامان معصوم(ع) است) در بخشی از معانی آن (معانی متضاد قناعت: حرص و طمع) می‌باشد. فرزین و گرجی (۱۳۹۹)، اثر بخشی خودبستگی بر بهبود کیفیت زندگی، با تأکید بر مولفه اسلامی قناعت، هدف مقاله با توجه به اینکه در کشور ایران زندگی مردم دین محور می‌باشد، افزایش رضایت از زندگی و کیفیت زندگی زنان لازم می‌باشد. خصم‌افکن نظام و طاهباز (۱۴۰۲)، بازشناسی و مفهوم‌یابی تجلی فرهنگ قناعت در جامعه و معماری روستایی گیلان (نمونه مورد پژوهش: خانه شکلی میرسیار)، هدف مقاله تبیین چگونگی تجلی فرهنگ قناعت در الگوهای رفتاری و معماری گیلان می‌باشد.

با توجه به پیشینه در این پژوهش به بررسی فرهنگ قناعت در آموزه‌های اسلامی، در سبک زندگی اسلامی و اصول پیرنیا پرداخته می‌شود. تا مولفه‌های قناعت در ارتباط با طبیعت و محل سکونت مشخص گردد و برای معماری معاصر راهکارهایی ارائه گردد.

۳. روش پژوهش

روش تحقیق بر اساس سرشت محتوایی پژوهش، از نوع توصیفی-تحلیلی است و در گردآوری اطلاعات از منابع کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است. بدین منظور در بخش مطالعات کتابخانه‌ای ابتدا فرهنگ قناعت در آموزه‌های اسلامی (آیات و تفاسیر و روایات) استخراج و سپس به بررسی قناعت در سبک زندگی اسلامی پرداخته می‌شود. در انتها قناعت در اصول معماری ایرانی (اصول پنج‌گانه پیرنیا) بررسی می‌شود. در ادامه پژوهش مولفه‌های قناعت استخراج شده و در چهار باغ مسکونی ایران (باغ نارنجستان قوام شیراز، باغ دلگشا شیراز، باغ گلشن طبس، باغ دولت‌آباد یزد) بررسی می‌گردد تا تجلی قناعت در معماری باغ‌های مسکونی ایران مشخص گردد و در انتها راهکارهایی برای معماری معاصر ایران ارائه می‌گردد.

۴. مبانی نظری

در این بخش به بیان مفهوم قناعت و اسراف و تبذیر در آموزه‌های اسلامی (آیات و روایات) پرداخته می‌شود. همچنین

سوال‌های پژوهش

- مولفه‌های قناعت از نگاه اندیشه اسلامی کدامند؟
- تجلی آن در معماری باغ‌های ایرانی (که محصول فرهنگ رفتاری گذشته می‌باشد) چگونه بوده است؟
- چه راهکار و راهبردهایی برای معماری معاصر (در ارتباط با طبیعت) می‌توان ارائه کرد؟

۲. پیشینه

صادقی پی (۱۳۸۸)، دیدگاه مسرفانه در طراحی خانه. دیدگاه مسرفانه طراحی بناهای مسکونی (طراحی فاز ۱ معماری)، از جمله مواردی که طراح می‌تواند دیدگاه غیرمسرفانه خود را دنبال نماید، فرم کلی خانه، جهتگیری بنا و جانمایی آن در بستر طرح، نوع پلان، فضاهای خانه، جزئیات معماری، تاسیسات، و فضای باز می‌باشد. نقره‌کار و دیگران (۱۳۹۳)، بررسی قابلیت‌های فضای معماری برای ایجاد بستر پاسخگویی به نیازهای انسان از منظر اسلام، مطالعه موردی: خانه‌های زینت‌الملک شیراز و بروجردی‌های کاشان، هدف مقاله شناخت مدلی جامع و کاربردی از نیازهای انسان و سطوح قابلیت‌های فضای معماری برای بسترسازی برای اغنای نیازهای او از منظر اسلام است. ابراهیمی و ترابی (۱۳۹۴)، بررسی تطبیقی فرهنگ قناعت در قرآن کریم و بوستان و گلستان سعدی، هدف مقاله ضمن الهام گرفتن از کتاب وحی الهی در زمینه‌ی گسترش فرهنگ اسلامی، با تبیین برخی حکایت‌های عبرت‌آموز بوستان و گلستان، و تأکید بر ارزش‌های اخلاقی قناعت‌ورزی، تأثیر فرهنگ دینی بر دیدگاه سعدی را در زمینه‌ی اهمیت قناعت پیشگی بررسی نماید. امین‌پور و دیگران (۱۳۹۶)، تأثیر آموزه‌های اسلامی بر کالبد معماری خانه‌های ایرانی، نمونه موردی: خانه سنتی در اقلیم گرم و خشک ایران، این مقاله با استناد به آموزه‌های اسلامی رعایت اصول محرمیت، درونگرایی، عدم اسراف، قناعت، تعادل، سلسله‌مراتب، تناسب و توازن، نظم، ارتباط با طبیعت، فضای تهی (حیاط)، رعایت بهداشت در مسکن و اهمیت جهتگیری مسکن به طرف قبله توصیه شده است. پیوسته‌گر و دیگران (۱۳۹۶)، بازشناسی اصول پنج‌گانه استاد پیرنیا در معماری خانه‌های سنتی ایران و تحلیل آن با استناد به منابع اعتقادی اسلامی مطالعه موردی: خانه‌های شهر یزد، هدف مقاله نحوه نمود پذیری اصول معماری ایرانی اسلامی در معماری خانه و همچنین ریشه‌یابی این اصول در بنیان‌های نظری مکتب اسلام. حیاتی و دیگران (۱۳۹۶)، تجلی مولفه‌های اخلاقی در معماری خانه‌های سنتی اقلیم گرم و خشک ایران، هدف مقاله بررسی توصیه‌های اخلاقی به مثابه متغیر مستقلی که بر ساختار کالبدی خانه به عنوان

فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی بررسی می‌گردد و سپس اصول خودبستگی و پرهیز از بیهودگی از اصول پنج‌گانه پیرنیا که در ارتباط با قناعت مطرح شده است مولفه‌ها استخراج خواهند شد.

۴-۱. فرهنگ قناعت در آموزه‌های اسلامی

۴-۱-۱. قناعت در آیات و روایات

قناعت از نظر لغوی به معنای بسنده کردن به اندک از آنچه مورد نیاز انسان است (راغب اصفهانی ۱۳۹۲، ۴۱۳). معنای دیگری نیز برای آن برشمرده‌اند: مانند راضی شدن به اندازه نیاز، بسنده کردن و صرف کردن، زیاده‌طلبی نداشتن در خرج و صرف مال و اندازه هر چیزی نگه داشتن، همچنین به معنای صرفه‌جویی، روحیه بی‌نیازی و حرص و طمع نداشتن و ضد اسراف‌کاری نیز به کار رفته است (شبدینی و دیگران ۱۳۹۴، ۲۵۹). در اصطلاح عبارت از این که انسان بیش از هر چیز به خداوند متعال متکی بوده و به هر چه در اختیار دارد خشنود و سازگار باشد و با عزت نفس و آبرومندی به سر برده و هیچ گاه چشم داشتی به دیگران نداشته و از نداشتن امور مادی و کمبودها اندوهگین و حسرت زده نباشد (رحیمی ۱۳۷۴، ۱۵۱).

اسلام، دین عدالت و میانه‌روی است. به همین سبب، انسان را از افراط در تمامی حیطه‌ها منع کرده است (سوره اعراف/ ۳۱)؛ به نحوی که اسراف‌کنندگان (افراد) که قناعت نمی‌کنند) راه، از اصحاب آتش نامیده است (سوره غافر/ ۴۳). انسان قانع از دیدگاه اسلامی، در حیطه مادیات با توجه به اینکه بر رضایت کامل از آنچه خداوند بر وی عطا فرموده دست‌یافته همواره مطیع و سپاسگزار است و به دنبال آن است که از حداقل‌ها بیشترین بازدهی را داشته باشد. اما در حیطه معنویات همواره به دنبال رشد و دستیابی به تکامل و سعادت است (ثمین شریفی میاوقی و دیگران ۱۳۹۸، ۴۲). شرع مقدس اندازه هر چیز را در مصرف شخص معین کرده است. باید توجه داشت که بیشتر از آن حدی که معین شده و بیشتر از اندازه لازم، صرف و خرج نشود. به بیان دیگر می‌توان گفت قناعت رضایت به کم و حسن تدبیر معاش بدون دوست داشتن زیاد از حد زندگانی و همچنین اعتدال و میانه روی است (همان، ۲۶۰).

قناعت در فرهنگ ایرانیان، فارغ از هر عصر و دوره‌ای، مفهومی ارزشمند بوده و فرد قانع همواره مورد ستایش بوده است. قناعت در منابع گوناگون دینی به عنوان یک ارزش اخلاقی و پسندیده معرفی شده است. در این متون فرد قانع به کسی گفته می‌شود که نسبت به روزی خود راضی بوده و به بیش از آن چشم نداشته باشد (کلینی الرازی ۱۳۶۲، ۹۳). لزوم

توجه به قناعت در احادیث و روایات معصومین نیز بسیار مورد توجه قرار گرفته است تا بدان جا که امام علی(ع): عزت به وسیله قناعت به دست می‌آید (أملی ۱۳۸۶، ۲۶۵). همچنین در سوالی از حضرت علی(ع) معنای حیا طیبه پرسیده شد و ایشان فرمودند: قناعت است. در تأویل آیهی «لَیْرَزَقْنَهُمُ اللهُ رِزْقًا حَسَنًا» خداوند روزی نیکویی به ایشان خواهد داد (سوره حج/ ۵۷) آمده مراد قناعت است؛ زیرا قناعت یعنی خشنودی نفس به آنچه به او داده شده؛ اگر چه بسیار اندک باشد (دلمی ۱۳۷۶، ۳۱۰). (سوره طه/ ۱۳۱) و هرگز به متاعی که ما به گروهی از آن‌ها داده‌ایم، چشم مدوز که (این) شکوفه و جلوه زندگی دنیاست (و ما می‌خواهیم) تا آن‌ها را در آن بیازماییم و (به یقین) روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است. (سوره اسرا / ۲۶ و ۲۷) حق خویشاوند و بیچاره و در راه مانده را ادا کن و هیچ گونه ریخت و پاش و اسراف نکن. همانا اسرافکاران برادران شیطان‌هایند و شیطان نسبت به پروردگارش بسیار ناسپاس بود (قرآنی ۱۳۹۶).

از رسول خدا(ص) سوال پرسیدند: خانه‌ای که از روی ریا و خودنمایی ساخته می‌شود چگونه خانه‌ای است؟ حضرت فرمودند: خانه‌ای که اضافه بر نیاز و کفافش می‌سازد. همچنین به جهت آن که خود را برتر از همسایگانش می‌بیند و می‌خواهد بدین وسیله بر برادرانش فخر بفرشد (امین‌پور و دیگران ۱۳۹۶، ۱۸۰). پیامبر(ص): کسی که به آنچه خدا روزی وی کرده است قانع باشد، از بی‌نیازترین مردم است (أملی ۱۳۸۶، ۲۶۵). پیامبر(ص): خوش بحال آنکه با اسلام هدایت شود و معیشت او به حد کفاف باشد و قناعت کند (نهج‌الفصاحه/ حدیث ۱۹۸۰). پیامبر اکرم(ص): بهترین مومنان کسانی معرفی شده‌اند که قانع هستند و بدترین آن‌ها نیز کسانی هستند که طمع کار هستند (نهج‌الفصاحه/ حدیث ۱۴۶۷). ایشان قناعت در زندگی را عاملی جهت رفع حاجت، جلوگیری از طغیان و دوری از بیهودگی و تکبر معرفی می‌نمایند و راه رسیدن به آن را در پرهیز از اسراف و زیاده‌روی و نیز اتکا به آنچه در اختیار فرد است؛ تبیین می‌نمایند. پیامبر(ص): هر کس ساختمانی به خاطر ریا و خودنمایی و فخرفروشی بسازد روز قیامت آن بنا را در حالی که به صورت آتش شعله‌ور است، از زمین هفتم بر دوش می‌کشد سپس آن بنای شعله‌ور به گردنش می‌پیچد و با او در آتش افکنده می‌شود و تا قعر جهنم پیش می‌رود مگر آن که توبه کند (ابن بابویه، ج ۴، ۱۱).

پیامبر(ص): کسی که به روزی خدا قانع باشد از توانگرترین مردم است. امام علی(ع): گنجی بی‌نیازکننده‌تر از قناعت نیست و همچنین می‌فرمایند: خدای سبحان ثروت و بی‌نیازی را در قناعت قرار داده است. امام صادق(ع): قناعت

چون صفتی مطرح است و علاوه بر آنکه زمینه ساز استفاده بهینه از مواهب طبیعی و اجتناب از اسراف و تبذیر است؛ بر اهمیت پرداختن به مفهوم قناعت می‌افزاید (ثمین شریفی میاوقی و همکاران ۱۴۰۱، ۹۷). در ادامه آیاتی که در ارتباط با مفهوم قناعت هستند بررسی می‌شود (جدول ۱).

به آنچه به آدمی عطا شده ثروت بزرگ‌تر است و همچنین می‌فرماید: سزاوار است که مومن دارای هشت خصلت باشد که یکی از آنها قانع بودن به روزی خدا داد است. امام کاظم (ع): هر کس میان‌روی و قناعت پیشه کند نعمت برایش پایدار ماند (املی ۱۳۹۲).

قناعت به عنوان یکی از عوامل فرهنگی معماری ایرانی

جدول ۱. قناعت در آیات و روایات (مأخذ: نگارندگان)

سوره/آیه	معنی آیه	تفسیر
۱ اسرا/ ۲۶ و ۲۷	حق خویشاوندان و نیازمندان و در راه مانده بی زاد و توشه را بپرداز و مال خود را در جایی که شایسته نیست هزینه نکن- یقیناً اسراف‌کنندگان (که مال خود را در امور غیرمشروع تلف می‌کنند) برادران شیاطین هستند و شیطان همواره به پروردگارش بسیار ناسپاس است (انصاریان ۱۳۹۸).	تبذیر در اصل از ماده «بذر» به معنی پاشیدن دانه می‌آید، منتها این کلمه، مخصوص مواردی است که انسان اموال خود را به صورت غیرمنطقی و فساد، مصرف می‌کند، معادل آن در فارسی امروز «ریخت و پاش» است (مکارم شیرازی ۱۳۸۷ ج ۱۲، ۱۰۴).
۲ حج/ ۷۵	خداوند از بین فرشتگان و از بین مردم رسولانی برمی‌گزیند (فرشتگان را برای دریافت وحی و رساندن به پیامبران و پیامبران را برای ابلاغ وحی به مردم) یقیناً خداوند شنوا و بیناست (انصاریان ۱۳۹۸).	اسراف به معنی خارج شدن از حد اعتدال، بی آن که چیزی را ظاهراً ضایع کرده باشد. اما «تبذیر» و ریخت و پاش آن است که آن چنان مصرف کنیم که به اتلاف و تضييع بیانجامد (همان، ۱۱۶).
۳ مومن/ ۳	و از هر گفتار و کردار بیهوده و بیفایدهای رویگردانند (انصاریان ۱۳۹۸).	ریخت و پاش و مصرف بی‌مورد مال، حرام است. تبذیر، گرچه بیشتر در مسائل مالی است، ولی در مورد نعمت‌های دیگر نیز وجود دارد (قرآنی ۱۳۸۵).
۴ زخرف/ ۳۵	انواع زر و زینت را در اختیارشان می‌گذاشتیم که غرق در تجملات مادی شوند ولی همه این‌ها جز کالای اندک زندگی دنیا زودگذر و جز امور از دست‌رفتنی نیست و آخرت در پیشگاه پروردگارت ویژه کسانی است که از خدا اطاعت کرده و از محرماتش پرهیز داشتند (انصاریان ۱۳۹۸).	مومنان از هر گونه لغو و بیهودگی روی‌گردانند. در واقع، تمام حرکات و خطوط زندگی آنان هدفی را دنبال می‌کند، هدفی مفید و سازنده، چرا که لغو به معنی کارهای بی هدف و بدون نتیجه مفید است (مکارم شیرازی ۱۳۸۷ ج ۱۴، ۲۱۴).
در جمع‌بندی آیات در خصوص قناعت می‌توان گفت مولفه‌های قناعت شامل پرهیز از تجمل‌گرایی در زندگی فردی و جمعی، عدم ریخت و پاش و صرف هزینه‌های زیاد برای کارهای غیرضروری، رعایت اعتدال، قانع بودن، هدفمند بودن است.		

۴-۱-۲. پرهیز از اسراف و تبذیر

تبذیر تعبیر شده، حرام و ممنوع است (حسین‌پور و همکاران به نقل از علامه مطهری، ۱۳۹۷). اسراف به معنای صرف مال در معصیت و اقتار که مقابل آن است به معنای خودداری از ادای حق است (تجلیل ۱۳۸۹، ۴۱۸). صرف مال در آنچه به بدن انسان ضرر برساند، ضایع کردن مال و بی‌فایده کردن آن، مانند روشن کردن چراغ در روشنایی، به اندازه نیاز مصرف نکردن و تباه کردن مانده یک چیز، دادن مال دست سقیه و صرف کردن مال در محرمات، مانند محرمات شرعی و صرف مال در مواردی که ظلمی در برداشته یا ستمی به مسلمان وارد می‌آید (دستغیب ۱۳۶۱، ۸۵) از دیگر مواردی است که در این زمینه قابل توجه است.

اسراف در سنت اسلامی، فعلی قبیح و منکر است و خداوند به صراحت اعلام کرده است که مسرفین را دوست

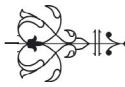
اسراف و تبذیر یعنی استفاده بی‌رویه و فراتر از حد و نیاز و جز گناهان کبیره محسوب می‌شود و خداوند در قرآن کریم در آیه‌های بسیاری به اسرافکاران وعده عذاب داده است (محمدزاده رهنی ۱۳۸۹، ۱۸۴). شریعت اسلامی در حوزه تقوی و پرهیز از گناهان کبیره به موضوعاتی نظیر پرهیز از اسراف، کفران نعمت، تبذیر (دستغیب ۱۳۶۱) اسراف یا زیاده‌روی در تنعم، فساد در زمین (تجلیل ۱۳۸۹) اشاره کرده است. از نظر علامه مطهری (۱۳۵۸) تسلط مردم بر اموال خود منوط به محدوده‌ای است که اسلام تعریف کرده و تضييع مال به هر شکل و به هر صورت، به شکل دور ریختن، بیش از حد نیاز مصرف کردن، صرف در اشیای لوکس و تجمل‌های فاسدکننده که در زبان اسلام از آن‌ها به اسراف و

کرمی ۱۳۹۵، ۲۳۲-۲۳۳). اسراف در هر جایی که باشد و از جمله در استفاده از امکانات محیط زیست زشت و ناپسند و حرام مسلم شرعی است و عذاب‌هایی که بر آن وعده داده شده سخت و دردناک است؛ بنابراین می‌توان اولین ممنوعیت و حرمت را در استفاده از محیط زیست استفاده بی‌رویه و همرا با اسراف دانست (محمدزاده رهنی ۱۳۸۹، ۱۸۵). محقق نراقی در این باره می‌فرماید: تردیدی در حرمت اسراف نیست و اجماع قطعی و بلکه ضرورت دینی و آیات انبوه و اخبار متعدد بر این مطلب دلالت دارد (نراقی ۱۴۰۸، ق.۰). امام صادق (ع) می‌فرماید: اموال، ودیعه و امانت الهی در دست انسان است و مصرف باید دور از اسراف باشد (قرائتی ۱۳۸۵). در ادامه آیاتی که در ارتباط با مفهوم اسراف و تبذیر هستند بررسی می‌شود (جدول ۲).

نمی‌دارد؛ چنان که در سوره اعراف فرمود: بخورید و بیاشامید ولی زیاده‌روی نکنید (اعراف/۳۱). به نظر می‌رسد که حفظ تعادل در مصرف، تعادل در چرخه طبیعت را به دنبال دارد؛ چرا که خداوند همان طور که مومنان را به تعدیل نفس و بهره‌وری (به اندازه) از مواهب طبیعی فرامی‌خواند، حفظ تعادل طبیعت و احترام به آن را نیز می‌ستاید که گزاره نخست، شرط ضروری تحقق گزاره دوم است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مراقبه از نفس برای برآورده کردن عادلانه نیازها، صدمه‌ای به کلیت محیط زیست وارد نمی‌کند و انسان‌ها اگر با چنین رویکردی از مصرف‌گرایی و سودگرایی دوری کنند، افزون بر آن که رضایت خداوند را جلب می‌کنند، در تعاملی سازنده و مثبت با محیط زیست قرار می‌گیرند و می‌توانند بقای خویش را در دنیایی به مراتب پاکیزه‌تر و زنده‌تر رقم بزنند

جدول ۲. اسراف و تبذیر در آیات و روایات (مأخذ: نگارندگان)

آیه	معنی	تفسیر
۱ اعراف/ ۳۱	ای فرزند آدم! در هر عبادتگاهی زینت (مادی و معنوی خود را متناسب با مکان عبادت و خود عبادت) همراه خود بردارید و بخورید و بیاشامید و زیاده‌روی نکنید، زیرا خداوند اهل زیاده‌روی را دوست ندارد (انصاریان ۱۳۹۸).	اسراف کلمه بسیار جامعی است که هر گونه زیاده روی در کمیت، کیفیت، بیهوده‌گرایی، اتلاف و مانند آن را شامل می‌شود و این روش قرآن است که به هنگام تشویق به استفاده کردن از مواهب آفرینش، فوراً جلو سوءاستفاده را گرفته و به اعتدال توصیه می‌کند (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۶، ۱۸۳). صرفه جویی، محبوب خداوند است و بهره‌گیری از زینت و غذا باید دور از اسراف باشد (قرائتی ۱۳۸۵).
۲ اسراف/ ۲۷	یقیناً اسراف‌کنندگان (که مال خود را در امور غیرمشروع تلف می‌کنند) برادران شیاطین هستند و شیطان همواره به پروردگارش بسیار ناسپاس است (انصاریان ۱۳۹۸).	تبذیر این کلمه، مخصوص مواردی است که انسان اموال خود را به صورت غیرمنطقی و فساد، مصرف می‌کند و معادل آن در فارسی امروز، ریخت و پاش است (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۱۲، ۱۰۴).
۳ شعرا/ ۱۲۸	آیا شما بر روی هر مکان بلندی از روی بیهوده‌کاری و بدون نیاز برج می‌سازید (انصاریان ۱۳۹۸).	تعبثون از ماده «عبث» به معنی کاری است که هدف صحیح در آن تعقیب نمی‌شود و با توجه به واژه «آیه» که به معنی نشانه است روشن می‌شود که این قوم متمکن و ثروتمند، برای خودنمایی و تفاخر بر دیگران، بناهایی بر نقاط مرتفع کوه‌ها و تپه‌ها (همچون برج و مانند آن) می‌ساختند که هیچ هدف صحیحی برای آن نبود جز این که توجه دیگران را به آن جلب کنند، قدرت و نیروی خود را به رخ سایرین بکشند (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۱۵، ۳۱۹). هر ساختمانی که مورد نیاز نباشد، در قیامت وبال صاحبش خواهد بود. آفات ساختمان، چهار چیز است: حرص و اسراف، تفاخر و خودنمایی، بلهوسی، دنیاگرایی و غفلت (قرائتی ۱۳۸۵).
۴ شعرا/ ۱۵۱	و از فرمان اهل اسراف پیروی نکنید (انصاریان ۱۳۹۸).	اشاره به رابطه اسراف و فساد در ارض (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۱۵، ۳۳۳).
۵ روم/ ۴۱	در خشکی و دریا به سبب آن چه (از اعمال زشت) که مردم به دست خود مرتکب شدند تباهی و فتنه آشکار شده است، در نتیجه خداوند (آثار تلخ و آزاردهنده) برخی از گناهانی را که مرتکب شده‌اند به آنان می‌چشاند تا (از تباهی و فتنه) بازگرداند (انصاریان ۱۳۹۸).	ابتدا در آیه سخن از «ظهور فساد در زمین» به خاطر اعمال مردم به میان آورده (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۱۶، ۴۷۴). اعمال انسان، در طبیعت اثر می‌گذارد. اعمال ناروای انسان، مانع از سودبخشی آب و خاک و عامل بروز پدیده‌های ناگوار است. فساد محیط زیست، به خاطر عملکرد انسان است (قرائتی ۱۳۸۵).
۶ غافر/ ۲۸	مردی مومن از خاندان فرعون که ایمانش را پنهان می‌داشت گفت: آیا تصمیم دارید مردی را برای این که می‌گوید پروردگار من الله است بکشید؟ در حالی که او از سوی پروردگارتان برای شما دلایلی روشنی (برای اثبات توحید و نبوتش) آورده، چنانچه دروغگو باشد دروغش به زبان خود اوست و اگر راست بگوید برخی از عذاب‌هایی که به شما وعده میدهد دامن‌گیرتان خواهد شد، به راستی خداوند اسراف‌کننده بسیار دروغگو را هدایت نمی‌کند (انصاریان ۱۳۹۸).	خداوند، کسی را که اسراف‌کار و بسیار دروغگو است هدایت نمی‌کند (مکارم شیرازی ۱۳۸۷، ج ۲۰، ۹۹).
در جمع‌بندی آیات در خصوص اسراف و تبذیر می‌توان گفت مولفه‌های اسراف و تبذیر شامل عدم خودنمایی و اجتناب از ضرر و زیان، عدم اسراف و ضایع کردن طبیعت، استفاده حداکثری از طبیعت، حفظ طبیعت برای نسل‌های آتی است.		

به قدر و نیاز و اندازه لازم آفریده گشته و کاستی‌ها و نابه سامانی‌های موجود در عرصه طبیعت به طور عمدۀ ناشی از بهره‌وری نادرست از محیط طبیعی و اسراف و تبذیر و تجاوز به حقوق مسلم دیگران است (بلوچیان طرقي ۱۳۹۴، ۱۹۹). از نظر جوادی آملی در بررسی تعامل انسان با طبیعت، با توجه به خلیفه‌الهی انسان، زمانی نعمت‌ها و امکانات در راستای هدف آفرینش قرار می‌گیرند که از آن‌ها به درستی بهره‌برداری و از افراط و تفریط پرهیز شود. انسان باید بداند که محیط زیست متعلق به همگان است و وظیفه دارد که در حفظ و آبادانی و احیای آن بکوشد تا خود نیز بتواند از مواهبش برخوردار شود. در آموزه‌های دینی توجه ویژه‌ای به محیط زیست شده و برای کسانی که در احیا و نگهداری آن می‌کوشند، پاداش معنوی و مادی فراوانی ذکر شده است (جوادی آملی ۱۳۹۲، ۶۸۷).

حفاظت از محیط زیست به معنای عدم بهره‌برداری یا حتی کمتر استفاده کردن از امکانات طبیعت نیست بلکه مراد استفاده بهینه و خردمندانه از طبیعت است زیرا گاهی خودداری از بهره‌برداری از امکانات محیط زیست موجب تخریب آن خواهد شد (بلوچیان طرقي ۱۳۹۴، ۴۱۵).

جملگی ذرات عالم هستی به پیروی از اصولی که منبعث از عدل الهی است به راهی که باید می‌روند. طبیعت نیز یکی از اجزای عالم است که قلمرو حیات انسان به شمار می‌رود. انسان در طبیعت تصرف نموده و با مواد و قوانین آن، محیط مصنوع را بنا می‌کند از منظر قرآن پیاده‌روها باید به گونه‌ای طراحی شوند که مردم در کمال آسایش و آرامش در آن تردد کنند. حداقل این است که باید با درختان مشمر و غیرمشمر پوشش داده شوند. تنها شهر نیکویی که خدای تبارک و تعالی مثال زده است شهری است که در مسیری به طول ده روز پیاده‌روی، به لحاظ پوشش درختان آفتاب نمی‌دیده‌اند (اخوت و دیگران ۱۳۸۹، ۲۶۱).

۴-۲. فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی

قناعت به عنوان یک مفهوم عرفانی بر اکتفا نمودن سالک بر ماحصل رزق و روزی خویش دلالت دارد. این فضیلت عرفانی معمولا در برابر حرص، طمع، اسراف و زیاده‌روی مطرح می‌شود. باطن و نتیجه‌ی قناعت‌ورزی رسیدن به استغنا و بی‌نیازی است (خصم‌افکن نظام و طاهباز ۱۴۰۲، ۲۸). معنای لغوی قناعت یعنی راضی و خرسند به قسمت خود بودن، راضی شدن به کم و صرفه‌جویی (عمید ۱۳۸۸، ۹۸۲). در بینش قرآنی و در مکتب پیشوایان دینی، قناعت مکرمتی است ارزشمند که موجب توانگری و رستن از مذلت می‌گردد زیرا رفتار انسان قانع به گونه‌ای است که اساس زندگی خود

۴-۱-۳. قناعت و پرهیز از اسراف در محیط زیست

در معماری سنتی ایران، سعی بر آن بوده که ساخت بنا با تبعیت از اصول محیط زیست انجام پذیرد و معماران تلاش می‌کردند خودبسندۀ باشند و مصالح مورد نیاز را از نزدیکترین جاها به دست آورند و بدین‌گونه ساختمان با طبیعت پیرامون خود هماهنگ باشد... برخلاف معماری سنتی که برای شرایط محیطی احترام خاصی قائل است، معماری مدرن به این شرایط چندان توجهی ندارد. انسان جدید به طبیعت فقط همچون یک منبع می‌نگرد و با خاطری آسوده به ویرانی آن می‌پردازد (ولی‌زاده اوغانی و همایون ۱۴۰۰، ۶). از این روی همه اجزای زندگی شهر اسلامی چنان طرح ریزی شده‌اند که از عواملی که طبیعت در اختیار آدمی گذاشته حداکثر بهره‌برداری را داشته باشد. رعایت اعتدال و ممنوعیت اسراف و تبذیر بهره‌گیری اصولی از طبیعت را امری ستودنی و بهره‌برداری تشدید و مسرفانه را امری ناپسند شمرده است (سعیدی رضوانی ۱۳۷۲، ۳۷).

آبادانی و احیای زمین اگر تحقق یابد، تنها به حفظ محیط زیست و تجدید عناصر آن که بر اثر مصرف بی‌وقفه کاهش می‌یابد کمک نمی‌کند بلکه به ثبات زندگی اجتماعی و سیاسی نیز کمک می‌رساند (الخشن ۱۳۹۵، ۴۴). اسلام طبیعت را مظهر صفات الهی و وسیله ارتزاق و بهره‌وری انسان دانسته است (رستمی ۱۳۸۶، ۱۳۸). پیامبر(ص) می‌فرماید: سه چیز است که مایه روشنی دیده‌اند: نگاه به سبزه و به آب روان و به روی نیکو. اگر جلوه چشم در دیدن فضای سبز و آب روان است معلوم می‌شود که ایجاد و حفظ بوستان و گلستان و پارک سبز و روان ساختن جوی صاف مطلوب اسلام است... (آملی ۱۳۸۶، ۲۷۱).

در جامعه آرمانی هر فرد برای خود در قبال طبیعت یعنی جمادات، نباتات، و حیوانات دو موضع بسیار مهم قائل است: یکی امانت‌دار خدای متعال بودن و دیگری خلیفه و جانشین او بودن. به دیگر سخن، هر فرد حتی‌المقدور هم می‌کوشد که نعمت‌های الهی در طبیعت ضایع و تلف نشود و حرث و نسل هلاکت و نابودی نیابند و هم تا آنجا که در توان دارد تلاش می‌کند که موجودات طبیعی رشد و کمال یابند و قوا و استعدادشان هر چه بیشتر و بهتر به فعلیت و شکوفایی برسد. در جامعه آرمانی آدمیان در مواجهه با طبیعت هم امانت‌دارند و هم خلیفه الله؛ و برای اینکه از عهده این دو امر خطیر و مهم به خوبی برآیند، هم احکام و تعالیم الهی مربوط به این زمینه را و هم علوم و فنون و صنایع و حرف ذیربط را هر چه بیشتر و بهتر آموخته‌اند (مصباح یزدی ۱۳۸۸، ۴۰۲).

به استناد آیات قرآن کریم در جهان آفرینش که بر اساس نظم، هماهنگی و بر پایه عدل بر پا شده همه چیز

و طاهباز ۱۴۰۲، ۳۰). اصولاً تمدن‌های بشری در مکان‌های توسعه یافته‌اند که اقلیمی مناسب برای زندگی داشته‌اند. اقلیم بر تمامی بخش‌های زندگی و تکامل بشر نافذ بوده و در زمان تصمیم‌گیری در جنبه‌های مختلف زندگی تأثیر به‌سزایی می‌گذارد. همواره در طول تاریخ سعی می‌نماید به منظور ایجاد سرپناهی امن برای سکونت، آن را با محیط پیرامون خود هماهنگ سازد تا بتواند شرایط مناسبی برای ادامه زندگی خویش ایجاد کند و در حقیقت شرایط جغرافیایی، اقلیمی نیز در شکل‌گیری این فضای زیست، دخالت مستقیمی دارد (مصوری نظام‌آباد ۱۴۰۰، ۵۰).

در حالت اول، قناعت محصول سبک زندگی تلقی می‌شود که ریشه در سنت‌های یک جامعه دارد و می‌توان آن را فرهنگ قناعت مردمان آن جامعه تعبیر نمود؛ در این حالت، قناعت به صورت مجموعه‌ای از استانداردهایی درمی‌آید که رفتاری را شکل می‌دهد که سرچشمه‌ی آن‌ها در حس مشترک مردم است و از طرف کلیه‌ی اعضای جامعه، مناسب و قابل قبول است؛ اما در حالت دوم، قناعت محصول بستر زندگی است که ریشه در شرایط سخت جغرافیایی - اقلیمی تحمیل شده به فرد دارد که می‌توان آن را زندگی قناعت به عنوان شیوه‌ای از زندگی تعبیر نمود که در آن فرد به منظور تنظیم خواسته‌ها و آرزوها با شرایط محیطی که تحمیل می‌شود، اقدامات اخلاقی فرصت‌ساز و درون‌زا را انجام می‌دهد. بر این اساس قناعت با مفهوم وسیع‌تر، بعد اخلاقی سبک زندگی اسلامی شناخته می‌شود (خصم افکن نظام و طاهباز ۱۴۰۲، ۳۰).

۳-۴. تبیین فرهنگ قناعت در اصول پنج‌گانه معماری ایران

قناعت در معماری سنتی ایران نقش و جایگاهی ویژه داشته است (مهوش و سعدوندی ۱۳۹۷، ۱۳۸). نقی‌زاده قناعت را یکی از اصول و مبانی معماری سنتی ایران برمی‌شمارد. از نظر وی، قناعت به عنوان یکی از عوامل فرهنگی معماری ایرانی چون صفتی مطرح است و علاوه بر آنکه زمینه‌ساز استفاده‌ی بهینه از مواهب طبیعی و اجتناب از اسراف و تبذیر است؛ زمینه ساز عزت انسان نیز هست (نقی‌زاده ۱۳۷۹). رعایت قناعت از دلایل ده‌گانه‌ی قداست معماری اسلامی است که خاصیت فرازمانی و فرامکانی به معماری ایران داده است (مهوش و سعدوندی ۱۳۹۷، ۱۳۸). معماری ایران پس از اسلام از حیث طراحی دارای ظرافت و دقت بی‌نظیری است که در این میان اصول و جهان بینی اسلامی، تأثیرات غیرقابل‌کتمان در هویت و شکل‌دهی به آن داشته است. با ورود اسلام به مرزهای ایران، جهان بینی معماری سنتی تحت تأثیر این شیوه تفکر قرار گرفت. به

را بر میانه‌روی بنیان می‌نهد و مفهوم سترگ خودبسندگی را با دل و جان می‌پذیرد. قناعت در فرهنگ اسلام، گوشه‌گیری و خودداری از سعی و عمل نیست، بلکه مراد از آن، وارسته زیستن و استغنا در برابر مادیات است و آن کس که زبون طمع و نیازمندی‌ها باشد، به آسانی ذلیل می‌گردد (خصم افکن نظام و طاهباز ۱۴۰۲، ۲۸).

بر اساس رویکرد دین‌شناسانه می‌توان سبک زندگی را به این صورت تعریف کرد: مجموعه‌ای از رفتارهای سازمان‌یافته که متأثر از باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های پذیرفته شده و همچنین متناسب با امیال و خواسته‌های فردی و وضعیت محیطی، وجهه غالب رفتاری یک فرد یا گروهی از افراد شده‌اند (شریفی ۱۳۹۴، ۲۰). شهر اسلامی دارای سبک معماری ویژه و ممتازی است که از مقتضیات و کارکردهای دینی و توصیه‌های نبوی و نیز مقتضیات طبیعی و انسانی نشئت می‌گیرد. عامل دیگرش، محیط زیست مسلمانان و شرایط زندگی و ذوق و خاص و پیشه تمدنی اوست. با توجه به این عوامل و عناصر مسلمانان سازمان شهری ویژه‌ای را برای خود طراحی کردند که در آثار شهر اسلامی در خیابان‌ها، بازارها، اماکن عمومی، خانه‌ها و پرستشگاه‌های آن بازتاب یافت (الخشن ۱۳۹۵، ۳۳۵).

رابطه قناعت و سبک زندگی از دو دیدگاه قابل بررسی و حائز اهمیت است: اول اینکه قناعت را صفتی بدانیم که مانند دیگر فضیلت‌های اخلاقی، اکتسابی است و به طور طبیعی نیازمند تکرار و تمرین است تا به تدریج به صورت یک باور در درون انسان تثبیت و استوار گردد (خصم افکن نظام و طاهباز ۱۴۰۲، ۳۰). بنابر نظر بسیاری از کارشناسان، محیط زندگی انسان می‌تواند بر کاربر آن تأثیرگذار بوده و زمینه‌ساز تقویت و رشد ارزش‌های اسلامی در انسان گردد (مهوش و سعدوندی ۱۳۹۸، ۱۸). اصل قناعت که از ارزش‌های اخلاق اسلامی شمرده شده و یکی از فضائل اولیا الهی است به معنای رضا و خشنودی، راضی بودن به کم، صرفه‌جویی است و قانع به کسی اطلاق می‌شود که به آنچه که به او می‌دهند راضی و خشنود باشد. امام صادق (ع) در حدیث مفصلی می‌فرماید که رسول خدا (ص) معنای قناعت را از جبرئیل پرسیدند و جبرئیل عرض می‌کند قناعت به این معناست که به آنچه که از دنیا به تو می‌رسد حتی کم آن راضی باشی و بر آنچه از زندگی برایت فراهم آمده شکرگذار باشی (حاجیان ۱۳۹۳، ۱۸۲-۱۸۳).

دوم این که قناعت را به عنوان مجموعه‌ای از عوامل که در فرآیند زندگی، بر اثر تحمیل شرایط سخت جغرافیایی - اقلیمی شکل گرفته و محصول بستر زندگی تلقی می‌شود، بدانیم نه خود سبک زندگی؛ تا بدین طریق بتواند آرزوها و خواسته‌هایش را مطابق با واقعیات زندگی‌اش شکل دهد (خصم افکن نظام

ابعاد درونی در مقایسه با ابعاد بیرونی است. زیاده‌روی و خرج کردن در زیباسازی و استفاده از مصالح گران‌قیمت در نمای بیرونی خانه به منظور متمایز ساختن آن از خانه‌های مجاور هیچگاه مورد تأیید فرهنگ اسلامی ایران نبوده به ویژه عناصر و اشکالی برای ساختمان‌ها و خانه‌ها استفاده می‌شود، این اشکال جز عناصر اضافی در بنا می‌باشد و مخارج غیرضروری محسوب می‌شوند. لذا آنچه مطلوب است، تناسب ظاهر خانه با نیازهای واقعی ساکنین آن و فرهنگ جامعه و اصول اسلامی است. تواضع و سادگی و در عین حال استفاده از عناصر تزئینی به صورت کاربردی و متعادل از اصول اساسی فرهنگ و معماری اسلامی ایران در طراحی نمای خارجی خانه‌ها بوده که همواره مورد توجه قرار گرفته و به عنوان یکی از شاخصه‌های مطلوب آن مطرح شده است (حیاتی و دیگران ۱۳۹۶، ۶).

۴-۳-۱. خودبسندگی

خودبسندگی در سال ۱۳۶۴ به رشته تحریر درآمد همچنین در (مصاحبه با کیهان فرهنگی) پیرنیا اینگونه بیان می‌کند: «خودبسندگی یعنی آدم پیوسته نباشد به جای دیگر. مثال: ما یک بنایی را نسازیم که برای سفت کردن یک پیش‌سخت مجبور باشیم از هلند آدم بیاوریم. دو تا اصطلاح است: یکی بوم‌آور و دیگری بوم‌آورد. به نظر من درستش بوم‌آورد است، مثل مادر آورد، یعنی آن چیزی که خود سرزمین و از همان سرزمینی که دارند یک چیزی را می‌سازند. مثل مسجد جامع فهرج. قرآن صراحتاً به ما معماری یاد می‌دهد، آیه ۸۰ سوره نحل: خداوند برای شما از خانه‌هایتان آرامگاهی قرار داد و از پوست چارپایان‌تان خانه‌هایی که به روز رفتن یا ماندن سبک برمی‌گیریدشان و از پشم‌ها و کرک‌ها و موهایشان پوششی و دستمایه‌ای قرار داد... تا هنگامی معین (قلمسیاه به نقل از پیرنیا ۱۳۸۱، ۷۴-۷۹).

همچنین خودبسندگی به معنای خودکفایی است و به مفهوم استفاده حداکثر از امکانات موجود و در دسترس و مصالح بوم‌آورد است. در فرهنگ فرج‌الله خدایرست به معنی بی‌نیازی، استغنا، خودکفایی، خودبسایی می‌باشد (ذوالفقاری و کلینی مقانی ۱۴۰۰، ۲۱۰). از دیدگاه استاد پیرنیا، خودبسندگی در معماری به مفهوم نوعی خودکفایی است که بیش از هر چیز در زمینه استفاده از مصالح بوم‌آورد در ساخت بنا در جهت کاهش هزینه‌های ساخت و پرهیز از اسراف و بیهودگی در آن مطرح است (پیرنیا ۱۳۸۹). معماران ایرانی تلاش می‌کردند مصالح مورد نیاز خود را از نزدیک‌ترین مکان به دست آورده، چنان ساخت و ساز کنند که نیازمند به مصالح جاهای دیگر نباشد و خودبسندگی باشد. بدین گونه، کار ساخت با شتاب

این ترتیب این شیوه تفکر هم از بعد نظری و هم در حوزه آثار معماری ایرانی را تحت عنوان معماری اسلامی بنا نهاد (پیوسته گر و همکاران ۱۳۹۵، ۵۲). درباره اصول حاکم بر معماری ایران دیدگاه‌های مختلفی مطرح شده است که از جمله آن‌ها می‌توان اصول پنج‌گانه استاد پیرنیا اشاره کرد؛ این اصول شامل مردم‌واری، خودبسندگی، نیارش، پرهیز از بیهودگی، و درون‌گرایی است (پیرنیا ۱۳۸۹). بنا به اعتقاد پیرنیا، معماری سنتی ایران با هر کاربری که باشد، حتماً از این اصول تبعیت می‌نماید (پیوسته‌گر و دیگران ۱۳۹۶، ۵۲). در تعریف استاد پیرنیا، اصل پرهیز از بیهودگی با مفاهیمی چون دوری از اسراف و تبذیر در معماری همراه است و در تعریف اصل خودبسندگی نیز موضوع اتکا به نفس و بسندگی کردن به آنچه در اختیار افراد قرار دارد، مورد تأکید قرار گرفته است. در همین ارتباط آیات و روایات بسیاری از ائمه اطهار و معصومین (ع) نیز مطرح شده که بر اهمیت این دو اصل در زندگی افراد تأکید شده است. در تمام این متون، اسراف و تبذیر به عنوان مفاهیمی مذموم شناخته شده که افراد را از پرداختن به آن بر حذر داشته و در مقابل بسندگی کردن به آنچه فرد در اختیار دارد را به عنوان یک عمل نکوهیده مطرح نموده است. در همین ارتباط قرآن کریم مسئله میانه‌روی در زندگی را به عنوان یک اصل مطرح نموده و انسان‌ها را از هر گونه افراط و تفریط در اعمالشان منع می‌کند (حیدری و قاسمیان ۱۳۹۸، ۹۲).

کاربرد قناعت در معماری نخستین بار توسط استاد پیرنیا مطرح گردید. وی این مفهوم را در قالب دو اصل پرهیز از بیهودگی و خودبسندگی در ذیل اصول پنج‌گانه معماری ایرانی معرفی نمود که در اصل پرهیز از بیهودگی، به صورت مستقیم به لزوم توجه به قناعت در ساخت و ساز تأکید نموده و در اصل خودبسندگی نیز به تکیه بر منابع در دسترس و جلوگیری از اتلاف منابع در امور مربوط به ساخت و ساز اشاره کرده است (پیرنیا ۱۳۸۹). در واقع نظام ارزشی حاکم بر جامعه در دوران سنت که خود ریشه در مبانی اعتقادی اسلام دارد، هم در الگوهای ساخت و ساز و هم در شیوه زندگی مردم نمود کامل دارد. اصل قناعت در زندگی، یکی از این مفاهیم ارزشی است که هم در حوزه معرفت‌شناسی و هم در ارتباط با مبانی ارزشی و رفتاری افراد در جریان زندگی روزمره‌شان نمود فراوان دارد (حیدری و قاسمیان ۱۳۹۸، ۹۲).

استفاده از امکانات بومی (خودبسندگی) و توجه به سادگی و پرهیز از تجملات و تزئین‌های بیش از اندازه پاسخ دیگری به اصل قناعت و تعدیل هزینه می‌باشد. عدم تزئین نما درجه اهمیت به باطن در اسلام را در توجه به ظاهر آشکار می‌سازد و نشانه این است که در زندگی فرد مسلمان تأکید بیشتر بر

بیشتری انجام می‌شده و ساختمان با طبیعت پیرامون خود سازگارتر بوده، هنگام نوسازی آن نیز همیشه مصالح آن در دسترس بوده است (کلاتتری خلیل‌آباد و دیگران ۱۳۹۸، ۲۳). قطع وابستگی به دیگران در اسلام به عنوان یک ارزش مطرح است و در همین خصوص امیرالمومنین می‌فرماید: آنگاه که فرد و جامعه‌ای مورد لطف الهی قرار گیرد خداوند توفیق خوداتکایی و خودکفایی به آنها عنایت می‌کند. چنین به نظر می‌رسد که در معماری سنتی از تکنیک‌ها و روش‌های مختلفی برای خودکفا نمودن ساختمان هم از منظر تأمین ساختمانی و هم از نظر تکنولوژی ساخت بهره گرفته می‌شد (پیوسته‌گر و دیگران ۱۳۹۶، ۵۹).

۴-۳-۲. پرهیز از بیهودگی

بر این اصل تأکید فراوانی شده است، زیرا کار بیهوده علاوه بر سرمایه، به وقت و حتی به چشم (از دیدگاه معماری) لطمه می‌زند. در فرهنگ دهخدا به معنی بیهودگی، حالت و کیفیت بیهوده، بطالن، عدم حق، عمل لغو می‌باشد (ذوالفقاری و کلینی ممقانی ۱۴۰۰، ۲۱۰). این اصل در معماری ایرانی هم در دوران پیش از اسلام و هم در دوران پس از آن همواره مورد توجه معماران و سازندگان بناهای مختلف بوده است. بر این اساس معمار ایرانی همواره در تلاش برای پرهیز از انجام کار بیهوده در ساختمان‌سازی و جلوگیری از اسراف و هدر دادن منابع بوده است (پیوسته‌گر و دیگران ۱۳۹۶، ۵۳).

مطابق با این اصول تمام اجزایی که در معماری به کار برده می‌شد دارای کارکرد بود (پیوسته‌گر و دیگران ۱۳۹۶، ۵۳). مانند اعتدال در تزئینات یکی از مولفه‌های اصل پرهیز از بیهودگی است و طبق آن صرف هزینه‌های زیاد برای تزئینات در اتاق‌ها و فضاهای غیرضروری خانه مجاز نمی‌باشد (خراباتی و دیگران ۱۴۰۰، ۴۲). واژه تزئین به معنای کارها و چیزهایی است که عیب و نقص را از بین می‌برد. بنا به این تعبیر، زینتی، حقیقی است که انسان را در هیچ یک از حالاتش معیوب نسازد و او را از شناخت حقیقت گمراه ننماید (سهیلی فرد و دیگران ۱۳۹۲، ۵). از دیگر مولفه‌های این اصل ایجاد فضاهای چندعملکردی است. یکی از ویژگی‌های خانه‌های سنتی، ساخت فضاهایی با عملکردهای چندگانه در سازمان فضایی آن‌ها بوده است. این خانه‌ها عموماً به گونه‌ای ساخته می‌شدند که قابلیت سکونت چند خانوار را در کنار یکدیگر داشته باشند (پیوسته‌گر و دیگران ۱۳۹۶، ۵۴). میانه‌روی در وسعت بنا یکی دیگر از مولفه‌های اصل پرهیز از بیهودگی است که در آن میانه‌روی و اجتناب از افراط و تفریط مورد توجه می‌باشد (نادری و دیگران ۱۳۹۱، ۱۳). در ادامه مؤلفه‌های فرهنگ قناعت در سه دسته آموزه‌های اسلامی، فرهنگ قناعت در سبک زندگی و اصول پیرنیا جمع بندی می‌گردد (جدول ۳ و نمودار ۱).

جدول ۳. مولفه‌های فرهنگ قناعت (مأخذ: نگارندگان)

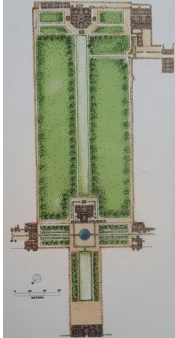
آموزه‌های اسلامی	قناعت	رضایت به کم و حسن تدبیر (بینیازی)، عدم ریخت و پاش، رعایت اعتدال، راضی شدن به اندک، عدم از انجام کارهای بی‌هدف، آسایش و راحتی.
پرهیز از اسراف	عدم خودنمایی، اجتناب از ضرر و زیان، عدم اسراف و ضایع کردن طبیعت، استفاده حداکثری از طبیعت، حفظ طبیعت برای نسل‌های آتی (بقای نعمت).	
فرهنگ قناعت در سبک زندگی	اصول اخلاقی	میانه‌روی، صرفه‌جویی، عدم تجمل‌گرایی.
	جغرافیا و اقلیم	شرایط محیطی، اقلیم منطقه.

اما به دلیل قرار گرفتن در بافت شهری عمدتاً متراکم، در زمین‌هایی به مراتب کوچک‌تر ساخته شده‌اند و اصلی‌ترین کارکرد آن فضای مسکونی است به طوری که ساختمان‌های اصلی باغ منزل‌ها با کارکرد مسکونی به عنوان خانه‌های ایرانی مورد تحقیق و بررسی بوده‌اند مانند باغ نارنجستان قوام (شاهچراغی ۱۳۹۵، ۵۳). کارکرد اصلی سکونت، تشریفاتی، تلفیقی (همان، ۵۹). در این پژوهش ۴ نمونه باغ نارنجستان قوام شیراز، باغ دلگشا شیراز، باغ گلشن طبس، و باغ دولت‌آباد یزد بررسی می‌گردد. ویژگی‌های اصلی در انتخاب جامعه آماری باغ‌هایی که در دوران بعد از اسلام احداث (شاهچراغی ۱۳۹۵) از باغ‌های تاریخی و مهم ایران به شمار می‌آیند (نعیما ۱۳۸۵) و همچنین جز باغ‌های سکونتی بوده امروزه نیز قابل بازدید و بررسی می‌باشند.

حصار قرار داشتند اما در بعضی از شهرها به خصوص در هنگامی که حصار شهرها را توسعه می‌دادند بیشتر باغ‌ها درون حصار قرار داشتند (نصر ۱۳۸۹). باغ‌های سکونتگاهی را از لحاظ خصوصیات فضای مسکونی می‌توان به دو گروه طبقه‌بندی کرد. نخست باغ‌هایی که فضای سکونتگاهی آن‌ها سطح اندکی از باغ را اشغال می‌کرد یا به عبارت دیگر عمارت مسکونی در یک باغ قرار داشت. نوع دوم باغ‌های کوچکی بودند که در پشت یا کنار یک واحد مسکونی قرار داشتند. در طراحی فضاهای مسکونی عموماً بهترین قسمت خانه به نحوی ساخته می‌شد که از یک سو منظری به باغ داشته باشد. این نوع باغ‌های کوچک سکونتگاهی بیشتر در محدوده حصار شهرها جای داشتند (نعیما ۱۳۸۵، ۲۴). باغ منزل: طرح این باغ ملهم از طرح باغ گسترده است

جدول ۴. جامعه آماری (مأخذ: نگارندگان)

معرفی باغ	پلان	باغ
باغ قوام امروزه به علت وفور درختان نارنج در آن نارنجستان قوام نامیده می‌شود. این باغ و عمارت آن از جمله زیباترین و ارزشمندترین آثار دوره قاجاریه محسوب می‌گردد. در دوره قاجاریه باغ قوام و مجموعه عمارات آن بیرونی نامیده می‌شده و خانه زینت‌الملک را که در طرف مغرب آن واقع شده و فاصله بین آن‌ها یک کوچه است به این دلیل که محل سکونت خانواده قوام بوده اندرونی می‌خوانده‌اند (نعیما ۱۳۸۵، ۱۱۰). در شرق این باغ، میهمان‌خانه‌ای قرار دارد که مدخل جداگانه‌ای دارد (خوانساری و دیگران ۱۳۸۳، ۱۳۶).		۱ نارنجستان قوام شیراز
طرح اولیه این باغ روی ویرانه‌های یک باغ قدیمی‌تر که صدتکه نام داشت ساخته شد این باغ به وسیله قوام‌الملک مرمت شد تا محل سکونت خانواده قوام به این باغ انتقال پیدا کند (زانگری و دیگران ۱۳۹۱، ۴۳۰). گوشک میانی مهمترین عمارت باغ دلگشا می‌باشد (علائی ۱۳۸۸، ۱۸). این بنا سه طبقه است (نعیما ۱۳۸۵، ۱۰۱).		۲ دلگشا شیراز
باغ گلشن کاخ حاکم شهر بوده که یکی از اماکن مهم شهر می‌باشد. ورود به این باغ از طریق عمارت کلاه‌فرنگی که بین کویر و باغ نقش حائل را ایفا میکند، امکان‌پذیر می‌شود این باغ به شکل چهارباغ به چهار بخش اصلی تقسیم شده است. با دو معبر مشخص می‌شود که در محل تقاطع آن‌ها استخر بزرگی که دارای سه فواره است قرار گرفته است (زانگری و دیگران ۱۳۹۱، ۴۳۶). ورودی باغ در زیر ایوان و در محور بنا و باغ قرار دارد. در طبقه اول تالار بزرگی وجود دارد که دو ایوانی که رو به میدان ورود به باغ و در محور باغ ساخته شده‌اند، به آن باز می‌شوند. منظره باغ و منظره شهر از این ایوان‌ها بسیار دیدنی و زیباست. این عمارت دوطرفه که در سردر قرار دارد تنها ساختمان این باغ است (نعیما ۱۳۸۵، ۱۹۰).		۳ گلشن طبس
محیط مستطیل بزرگتر آن چه اکنون به عنوان باغ دولت‌آباد شناخته می‌شود باغ اندرونی را تشکیل می‌دهد که در واقع باغ خصوصی و اقامتگاه خانواده بوده است. محیط مستطیل کوچکتر که در سمت شمال قرار دارد محدوده باغ بیرونی را می‌باشد. این باغ که بهشت آیین شناخته می‌شود محل برگزاری تشریفات حکومتی و مراسم ورزشی بوده است (جواهریان و شاهراغی ۱۳۸۳، ۱۶۴). در داخل باغ دو عمارت کلاه‌فرنگی وجود دارد در جنوب باغ یکی عمارت زمستانی که در جهت نور و حرارت قرار گرفته و دیگری در جهت شمال عمارت تابستانی که خنک‌تر است قرار گرفته است (زانگری و دیگران ۱۳۹۱، ۴۲۱).		۴ دولت‌آباد یزد

گردیده است. در خودبسندگی مولفه‌های زمین و جنس مصالح و سازماندهی زیستی در چارچوب محلی، یافتن مکان مناسب، پیروی از طبیعت و خلقت، تأمین آسایش حرارتی و برودتی و در پرهیز از بیهودگی مولفه‌های توجه به نحوه زیست محیطی محلی، اعتدال در تزئینات، استفاده از تزئینات کاربردی، میان‌رویی در وسعت بنا، ایجاد فضاهای چندعملکردی، جلوگیری از اتلاف منابع و مصالح و انرژی، سطوح ساده بیرونی عدم تفاوت بین خانه فقیر و غنی، عدم شاخص‌سازی با ارتفاع بنا می‌باشد. قبلاً بیان شد که پیرنیا معتقد است معماری سنتی با هر کاربری که باشد از این اصول تبعیت می‌کند و می‌توان گفت که با بررسی این مولفه‌ها در چهار نمونه باغ این اصول نیز در باغ ایرانی به نوعی متجلی شده است.

۶. تحلیل یافته‌ها

با توجه به مبانی نظری مولفه‌ها در سه دسته آموزه‌های اسلامی، فرهنگ قناعت در سبک زندگی و اصول پیرنیا دسته‌بندی شدند که هر کدام از این مولفه‌ها به دو بخش قابل تقسیم‌بندی هستند. مولفه‌های استخراج شده در چهار باغ مسکونی ایران باغ نارنجستان قوام شیراز، باغ دلگشای شیراز، باغ گلشن طبس، و باغ دولت‌آباد یزد بررسی می‌شود (جدول ۵).

۷. بحث و یافته‌ها

در بررسی شاخصه‌های فرهنگ قناعت لایه بیرونی شامل اصول پیرنیا می‌باشد که دو مولفه خودبسندگی و پرهیز از بیهودگی در ارتباط با قناعت و پرهیز از اسراف مطرح

جدول ۵. یافته‌ها (مأخذ: نگارندگان)

شاخصه	مولفه	نارنجستان قوام شیراز	دلگشا شیراز	گلشن طبس	دولت‌آباد یزد	
آموزه‌های اسلامی	قناعت	<p>عدم ریخت و پاش و عدم از انجام کارهای بی‌هدف: چندعملکردی بودن عناصر باغی. بیشتر سطح باغ را درختان مثمر کاشته می‌شد و درختان سایه‌انداز در درجه دوم و گیاهان تزئینی در درجه سوم کاشته می‌شدند. از آب موجود در نهرها، حوض و استخر برای معتدل کردن هوا و گاهی برای آبیاری باغ استفاده می‌شود.</p> <p>رعایت اعتدال: رعایت عدل در ایجاد محیط انسانی عبارت است از انتخاب مکان و واگذاری نقشی خاص به هر عنصری (نقی‌زاده ۱۳۸۷، ۴۵۹). باغ‌ها در زمین حاصلخیز احداث شده و به قنات‌ها دسترسی داشتند مانند باغ دلگشا و دولت‌آباد یا مانند باغ گلشن در مسیر آب‌ها ساخته شده‌اند. همچنین تمامی عناصر باغی چندین عملکرد متفاوت داشته‌اند. مانند استفاده از سایه و محصولات درختان. آبیاری باغ و همچنین تعدیل و مرطوب کردن هوا. استفاده از فضای سکونتی به عنوان نظرگاه. نقش امنیتی و اقلیمی دیوار پیرامونی باغ، و... همچنین در ساخت فضاهای مصنوع به گونه‌ای بوده که فضای کمتری از سطح زمین را اشغال می‌کرده و فضای بیشتر باغ فضای سبز بوده که میان دو سطح تعادلی برقرار بوده است.</p> <p>آسایش و راحتی: استفاده از درختان سایه‌انداز و آب‌های روان و ساکن در محیط محصور باعث ایجاد خرده اقلیم.</p>				
	پرهیز از اسراف و تبذیر	<p>عدم خودنمایی: توجه به فضای داخلی باغ و عدم تزئین فضا و دیوار بیرونی باغ.</p> <p>اجتناب از ضرر و زیان: اولین کارکرد دیوار امنیتی می‌باشد که شامل محافظت باغ در مقابل حیوانات وحشی که باعث آسیب رساندن به محصولات باغ می‌شدند و حفاظت از ساکنین آن در برابر حمله‌های دشمنان و عدم تصرف آن و همچنین ایجاد آرامش روحی با تأمین امنیت (از نظر کالبدی) برای ساکنین. درختان نقش حفاظت از خاک و تأمین قسمتی از مواد غذایی انسان را بر عهده دارند و در برابر بادهای نامطلوب محافظ خوبی هستند.</p> <p>عدم اسراف و ضایع کردن طبیعت. استفاده حداکثری از طبیعت. حفظ طبیعت برای نسل‌های آتی (بقای نعمت): استفاده حداکثری از فضای سبز و اختصاص سطح بیشتری از باغ به فضای باز و عناصر طبیعی. همچنین پایداری و ماندگاری باغ‌ها تا کنون و استفاده از فضاهای سبز باغ در زمان حال.</p>				
فرهنگ قناعت در سبک زندگی	اصول اخلاقی	<p>میان‌رویی: در باغ‌ها فضای ساخته شده نسبت به فضای سبز کمتر می‌باشد. در باغ نارنجستان قوام فضای اندرونی با بیرونی جداگانه می‌باشد. دو عمارت در انتهای شمال شرقی و جنوب غربی نارنجستان محلی برای ورود و پذیرش مراجعان بوده‌اند. بخش اندرونی که خانه زینت‌الملک می‌باشد در سمت غربی باغ قرار دارد. فضاهای اطراف حیاط ساختمان ضلع جنوب شرقی دارای آشپزخانه و محل اقامت خدمه می‌باشد. همچنین سطح باغ دولت‌آباد به دو بخش تقسیم شده است: یک باغ خصوصی برای خانواده و یک باغ برای مراسم و ورزش. اقامتگاه زمستانی خانواده در باغ خصوصی رو به تابش جنوب قرار گرفته است در طرف دیگر، اقامتگاه تابستانی قرار گرفته است که در سایه قرار گرفته و از آزار هوای بسیار گرم فارغ است.</p> <p>صرفه‌جویی: گیاهان باغ بر اساس اقلیم و از گیاهان استفاده متعددی می‌شده است و گیاه صرفاً تزئینی کاشته نمی‌شده است. با توجه به کمبود آب در این باغ حوض‌های متعدد با فواره‌های آن آب به شکل‌های متنوع نمایش داده می‌شد و از آب استفاده‌های متعددی می‌شده است که با توجه به شرایط اقلیمی دلیل این کار مرطوب و معتدل کردن هوا و ایجاد حس شنوایی و منظر مطلوب نیز بوده است.</p> <p>عدم تجمل‌گرایی: باغ‌های ایرانی با دیوار پیرامونی محصور بوده و از بیرون نمای ساده داشته است. هیچ یک از عناصر طبیعی و مصنوع باغ صرفاً جنبه تزئینی نداشته است.</p>				
	جغرافیا و اقلیم	<p>شرایط محیطی و اقلیم منطقه: با توجه به این که شیراز یزد و طبس در منطقه گرم و خشک واقع شده است طراحی باغ‌ها بر اساس ایجاد محیطی مطلوب برای زیست انسان‌ها با ایجاد خرده اقلیم امکان‌پذیر بوده است. با توجه به شرایط اقلیمی و محیطی عناصر کالبدی مانند آب و درخت و ابنیه باغ‌هایی در درون و بیرون شهرهای کویر مرکزی ایران به وجود آمده‌اند.</p>				

شاخصه	مولفه	نارنجستان قوام شیراز	دلگشا شیراز	گلشن طیس	دولت‌آباد یزد
معماری	خودبسندگی	<p>زمین و جنس مصالح و سازماندهی زیستی در چارچوب محلی: انواع گیاهان مورد استفاده در هر باغ در وهله نخست به کارکرد باغ و موقعیت جغرافیایی- اقلیمی و منطقه‌ای که باغ در آن قرار داشت، وابسته بود (قاسمی و مهربانی گلزار ۱۳۹۷). گیاهان بومی، نیاز به مصرف انرژی در یک باغ یا محوطه سالم را کاهش می‌دهند. این گیاهان، با اقلیم محلی و اکوسیستم سازگار می‌شوند و اغلب نیاز به حفاظت کمتری در مقایسه با گیاهان غیربومی دارند (فدایی تمیجانی ۱۴۰۰). در باغ نارنجستان با توجه به اقلیم درختان نخل و نارنج و پرتقال که درختان منطقه هستند کاشته شده است. در باغ دلگشا درختان سرو و نارنج که می‌تواند از آسیب سرمای زمستان سالم بماند کاشته شده است. باغ طیس دارای طرحی است که به احتمال زیاد در یک نخلستان پیاده شده است زیرا درختان خرما به صورت پراکنده در آن وجود دارد. در باغ دولت‌آباد درختان سایه افکن و میوه در داخل کرت‌ها کاشته شده. از جمله درخت انجیر و درخت توت. برای ایجاد سایه در باغ‌های ایرانی از درختان سایه افکن مانند بید، چنار، نارون و مانند آن استفاده شده است و برای کمک بیشتر به ایجاد سایه، گذرگاه‌های باغ‌ها را باریک انتخاب نموده‌اند تا سایه درختان دو طرف، همه سطح گذرگاه‌ها را بپوشاند.</p> <p>یافتن مکان مناسب: در انتخاب مکان باغ، از مکان‌هایی برای احداث باغ استفاده می‌شد، که از نظر قابلیت‌های محیطی، دارای استعداد بالقوه باغ‌سازی هستند. همچنین کلید رمز هر باغ ایرانی، قناتی است که باغ از آن حیات می‌گیرد. کاربری که باغ دلگشا را سیراب می‌کند کاریز کهن سال سعدی است. این باغ چون در کنار کوه واقع شده از آسیب سرما و گرمای زیاد در امان است. باغ گلشن طیس بر روی امتداد جریان آبی قرار گرفته است که از پیوستن چشمه‌های بسیار با آب سرد و گرم جوی بزرگی را شکل می‌دهد و به جانب طیس می‌آید. در باغ دولت‌آباد، آب قنات پس از آبیاری به یزد می‌رسد و همه باغ را سیراب می‌کرد. اما در نظام آبیاری باغ نارنجستان به جای استفاده سنتی از قنات از روش‌های غربی الهام گرفته شده است.</p> <p>پیروی از طبیعت و خلقت: استفاده حداکثری از گیاهان منطقه و منطبق با اقلیم و استفاده از آب‌های قنات.</p> <p>تامین آسایش حرارتی و برودتی: سایه‌اندازی عناصر طبیعی منجر به ایجاد مسیر و محورهای اصلی دید در باغ می‌گردد. در باغ نارنجستان دالانی سایه‌دار از درختان سرو، وجود دارد در طول درختان نارنجی که بین بوته‌های گل سرخ و ریاحین معطر کاشته شده‌اند. در امتداد نهر آبی که بر دلپذیری فضا و لطافت آن می‌افزاید. در باغ دلگشا ردیف درختان بلند اطراف محور و ورودی‌های اصلی و همچنین خیابان عریض وجود دارد. درختان سرو بلند باعث سایه‌اندازی می‌شود و جای بیدرخت در باغ نیست. باغ دارای یک نهر بلند و یک استخر وسیع است که به مرطوب کردن هوا کمک می‌کند. در باغ گلشن سایه درختان نخل و آب چشمه به یک استخر نسبتاً بزرگ می‌ریزد در روی محور اصلی و در محل تلاقی دو خیابان اصلی استخری قرار دارد باعث مطلوبیت دما در باغ می‌شود. در باغ دولت‌آباد دو کرت اصلی متقارن. دو ردیف کاج و یک ردیف سرو شیرازی کاشته شده است که باعث سایه‌اندازی می‌شوند. آب از زیر بادگیر به حوض هشت‌گوش میان ساختمان اصلی ریخته و با عبور از حوض‌های مستطیل شکل اتاق‌های کناری و به وسیله سینه‌کبکی، با شیب تندی به سه حوض در بیرون ریخته می‌شد. و از این سه حوض آب به دو جوی هدایت شده و به عمارت سر در جاری می‌شد.</p>	<p>توجه به نحوه زیست‌محیطی محلی: ایجاد فضای درونگرا و استفاده از گیاهان بومی در باغ‌ها ذخیره آب در حوض‌ها و استخرهای باغ.</p> <p>اعتدال در تزئینات، استفاده از تزئینات کاربردی: گیاهان تزئینی درصد کمتری داشته و اکثراً در نزدیکی کوشک برای ایجاد رایحه دلپذیر کاشته می‌شدند و همچنین برای مصارف دیگر مانند درست کردن عطر و مربا استفاده می‌شدند.</p> <p>میان‌روی در وسعت بنا: در تمامی این باغ‌ها کوشک و فضاهای انسان ساخت نسبت به فضاهای سبز درصد کمتری دارد.</p> <p>ایجاد فضاهای چند عملکردی: در این باغ‌ها کوشک اصلی و در باغ طیس سردر (که بنای اصلی باغ می‌باشد) در باغ هم به عنوان فضای سکونتی هم به عنوان نظرگاه استفاده می‌شده. عناصر باغ نه فقط در ایجاد فضای سبز بلکه در ایجاد نظام‌های منظر، سایه، آوا، بویایی و چشایی نیز نقش داشته‌اند.</p> <p>جلوگیری از اتلاف منابع و مصالح و انرژی: نظام ساختار هندسی، نظام کالبدی و عناصر شکل‌دهنده به باغ‌ها باعث می‌شود در تابستان، به خوبی خود را با اقلیم سازگار کند و وضعیتی مطلوبی در تابستان را در باغ‌ها به وجود آید و با دمای محیط اطراف تفاوت داشته باشد. دیوار در ایجاد و حفظ خرداقلیم باغ، نقش زیادی دارد. جنس دیوار پیرامونی از لحاظ جذب، حفظ و تابش گرما بر محیط اطراف خود تأثیر به‌سزایی دارد.</p> <p>سطوح ساده بیرونی عدم تفاوت بین خانه فقیر و غنی: باغ‌های ایرانی با دیوار پیرامونی ساده محصور بوده است. در باغ طیس ساختمان سردر با توجه به بناهای قدیمی و زیبایی شهر بنایی معمولی است. ولی این بنا یکی از بناهای چشم‌گیر و یکی از دیدگاه‌های مهم شهر است. نمای آن از طرف میدان با گچ سفید شده است.</p> <p>عدم شاخص‌سازی با ارتفاع بنا: در تمامی باغ‌ها کوشک اصلی باغ در ارتفاع یکسانی با بناهای اطراف بوده است.</p>		
		<p>که شرایط محیطی و اقلیم منطقه در شکل‌گیری باغ‌ها و رعایت قناعت و پرهیز از اسراف نقش زیادی ایفا نموده است. ایجاد خرداقلیم برای محیطی مطلوب برای زندگی با استفاده حداکثری از طبیعت و حفظ و تداوم آن تا زمان معاصر با رعایت قناعت محصول بستر زندگی می‌باشد.</p> <p>لایه عمیق‌تر و هسته درونی آموزه‌های اسلامی می‌باشد که در قرآن و روایات دو بحث قناعت و پرهیز از اسراف و</p>			

لایه میانی بحث فرهنگ قناعت در سبک زندگی می‌باشد که شامل دو مولفه اصول اخلاقی و شرایط محلی و جغرافیایی می‌باشد. اصول اخلاقی میان‌روی، صرفه‌جویی عدم تجمل‌گرایی می‌باشد که ریشه در تعالیم اسلامی دارد. می‌توان گفت که معمار و طراح با توجه به این اصول اخلاقی قناعت و پرهیز از اسراف را رعایت کرده است. با توجه به این که تمامی نمونه‌ها از اقلیم گرم و خشک انتخاب شده‌اند می‌توان گفت

که شرایط محیطی و اقلیم منطقه در شکل‌گیری باغ‌ها و رعایت قناعت و پرهیز از اسراف نقش زیادی ایفا نموده است. ایجاد خرداقلیم برای محیطی مطلوب برای زندگی با استفاده حداکثری از طبیعت و حفظ و تداوم آن تا زمان معاصر با رعایت قناعت محصول بستر زندگی می‌باشد.

لایه عمیق‌تر و هسته درونی آموزه‌های اسلامی می‌باشد که در قرآن و روایات دو بحث قناعت و پرهیز از اسراف و

بیش از حد پیش می‌رود. در نتیجه با توجه به بررسی‌های انجام شده راهکار و راهبردهایی برای معماری معاصر پیشنهاد می‌گردد (جدول ۶).

۸. نتیجه‌گیری

قناعت مفهومی است که در قرآن و روایات معصومین به آن اشاره شده است و در بینش قرآنی و در مکتب پیشوایان دینی، قناعت مکرمتی است ارزشمند است. قناعت به عنوان یک فعل پسندیده در معماری ایران نیز مطرح است و در ارتباط با استفاده از مواهب طبیعی نیز بیان می‌گردد. معماری گذشته علاوه بر اینکه با طبیعت همراه بوده صفت قناعت نیز در آن تجلی یافته است.

تبدیر بیان می‌شود. قناعت شامل عدم ریخت و پاش و عدم از انجام کارهای بی‌هدف، رعایت اعتدال، آسایش و راحتی و پرهیز از اسراف و تبذیر شامل عدم خودنمایی، اجتناب از ضرر و زیان، عدم اسراف و ضایع کردن طبیعت، استفاده حداکثری از طبیعت، حفظ طبیعت برای نسل‌های آتی (بقای نعمت) می‌باشد. با بررسی این مولفه‌ها در چهار نمونه باغ ایرانی می‌توان گفت که تمامی مولفه‌های آموزه‌های اسلامی به نوعی رعایت شده‌اند.

با توجه به این که باغ‌های ایرانی نمونه‌های موفق‌تری از تجلی فرهنگ قناعت با تلفیق فضای مسکونی با طبیعت هستند و امروزه معماری معاصر نه تنها با طبیعت ارتباطی نداشته بلکه فضایی برای نمایش ثروت و دارایی و تجملگرایی

جدول ۶. راهکارها و راهبردها برای معماری معاصر در ارتباط با فضای سبز (مأخذ: نگارندگان)

<p>پرهیز از اسراف → آموزه‌های اسلامی ← قناعت</p> <p>اصول اخلاقی → فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی ← اقلیم و جغرافیا</p> <p>خود بسندگی → معماری (اصول پیرنیا) ← پرهیز از بیهودگی</p>		
۱	ساخت فضاهای سبز در مکان‌هایی که دارای شرایط مطلوب و مناسب هستند (توجه به نوع خاک، توپوگرافی، آب‌رسانی، و...).	
۲	توجه به اقلیم منطقه؛ توپوگرافی و شرایط سایت و منطقه و عدم از انجام کارهایی که منطبق بر اقلیم منطقه نمی‌باشد (مانند کاشت چمن، کاشت تک درخت به جای کاشت خطی برای سایه‌اندازی، و...).	
۳	تعادل در کاشت درختان سایه‌انداز، مثمر و تزئینی (توجه به کارکرد دارویی و غذایی، و نظام بویایی گیاهان تزئینی) و توجه به عملکرد تعدیل و مرطوبیت هوا با نظام آب در کنار توجه به کارکردهای زیبایی و نظام منظر و آوای آب.	
۴	استفاده از گیاهان برای کنترل اشعه نور خورشید، کنترل باد، کنترل باران و کنترل درجه حرارت.	
۵	تامین فضای باز شهری برای تعاملات زندگی اجتماعی و حفظ حقوق نسل‌های آتی، ضرورت حفظ تمامی امکانات طبیعی و تبدیل آن به مکان‌های تفریحی را ایجاد می‌نماید. بدیهی است ایجاد هماهنگی بین ساختارهای طبیعی و انسان ساخت، نیازمند شناخت توان و ظرفیت محیطی و انتخاب پهنه‌های مناسب برای تفرج است (امانی و دیگران ۱۳۹۱، ۲۸).	نظام کاشت
۶	حفظ طبیعت موجود برای نسل‌های آتی با ممنوعیت قطع درختان و بهره‌برداری از محیط سبز کنونی و رواج سنت درختکاری.	
۷	ارزش‌گذاری تکرارپذیر معماری بومی مورد توجه معماری پایدار: توجه به ویژگی‌های معنایی طبیعت که منجر به ایجاد حس احترام به طبیعت و قناعت و معنادار شدن محیط ساخته شده می‌شود. توجه به ویژگی‌های مادی طبیعت و طراحی اقلیمی و سازگاری با محیط پیرامون (ضرغامی و دیگران ۱۳۹۴، ۲۲).	
۸	حفاظت خاک و توپوگرافی با درختان و حفظ درختان برای افزایش مطلوبیت دمایی.	
۹	سازگاری و احیای محیط زیست از خصوصیات معماری سبز می‌باشد که سبزی‌نگی و پوشش گیاهی باعث تأمین سایه، ایجاد منظر و زیبایی بصری، جبران رطوبت محیط، با جذب پرتوهای تابشی مانع انعکاس دوباره پرتوها و افزایش دما می‌شود (ستایش‌زاده و دیگران ۱۳۹۹، ۱۹۲).	
۱	توجه به عناصر طبیعی در راستای حفظ آسایش و آرامش روحی (درختان و فضای سبز و آب بر روی حالات روحی و روانی انسان نقش موثری دارد).	
۲	استفاده از گیاهان بومی متناسب با اقلیم و گیاهان موجود در سایت و عدم استفاده از گیاهان تزئینی فاقد عملکرد و سودرسانی و استفاده از گیاهان مقاوم در برابر کمبود آب و استفاده چندمنظوره از آب موجود در سایت.	نظام آب
۳	توجه به نظام کاشت و آب (در ارتباط با هندسه) جهت کاهش دمای محیط، تولید اکسیژن، افزایش نفوذپذیری خاک در مقابل بارش، و... (آسایش حرارتی و برودتی).	
۴	چندعملکردی بودن عناصر باغ (مانند نقش سایه، منظر، مثمر بودن درختان و یا آبیاری و منظر و مرطوب کردن هوا توسط عناصر آب). توجه به جایگذاری و انتخاب مکان مناسب برای عناصر (تأثیر مثبت انتخاب صحیح مکان بر نظام‌های منظر، سایه، آوا، و...). نتیجه: توجه به جایگذاری مناسب و واگذاری نقش‌های خاص برای هر عنصر باعث رعایت مولفه اعتدال در فضای سبز می‌گردد).	

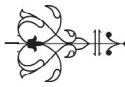
۱	توجه به فضاهای داخلی و ساده بودن سطوح بیرونی عدم تفاوت بین خانه فقیر و غنی.	
۲	میانروی در نسبت فضای سبز با فضای ساخته شده (در معماری سنتی مساحت فضای سبز نسبت مساحت ابنیه بیشتر بوده).	
۳	توجه به دسترسی‌ها و مسیرهای عبور با طراحی هندسه صحیح و توانایی خوانش مسیر و وضوح محورهای دید برای راحتی تردد برای افراد ناتوان و کودکان و جلوگیری از ضررهای احتمالی.	
۴	راهکارهای اجرایی برای معماری سبز شامل: ساختمان‌ها به گونه‌ای باید جایگزین شوند که از گیاهان موجود بهره‌برداری حداکثر صورت گیرد. استقرار ساختمان‌ها روی سایت شامل دسترسی‌ها و مسیرهای تدارک دیده شده سودمند. جهت‌یابی ساختمان‌ها با توجه به خورشید و محیط اطراف. پیدا کردن راه‌هایی برای استفاده از عناصر بومی هر منطقه برای در تعادل نگهداشتن ساختمان با محیط زیست و ساختن یک ساختمان همساز با اقلیم، ... (کامل‌نیا ۱۳۹۴ به نقل از شفیع).	
۵	عدم خودنمایی و تزئینات اضافی و توجه به فضای درونی باغ و عدم از انجام تزئینات اضافی (تقویت درونگرایی).	
۶	ارزش‌گذاری تکرارپذیر معماری بومی مورد توجه معماری پایدار: مردم‌واری: معماری بومی نسبت به فرهنگ اعضای اجتماع، حساس رفتار می‌کند؛ از جمله، درونگرایی که در نظر گرفتن نیازهای استفاده‌کننده، از نظر نیاز او به حریم خصوصی و امنیت. سازگاری: سازگاری با ساکنان ساختمان به دلیل قابلیت انعطاف‌پذیری معنادر نمودن طبیعت در معماری که موجب ایجاد فرهنگ مصرف صحیح و قناعت می‌شود (ضرغامی و دیگران ۱۳۹۴، ۲۲).	نظام ابنیه
۷	برای آسایش انسان، بایستی دما و رطوبت درون ساختمان تنظیم شود. امروزه تنظیم و ثابت نگهداشتن دمای داخل فضا با تاسیسات مکانیکی میسر است. لیکن مصرف انرژی برای تنظیم دما بستگی به جداره‌ها و بازشوها دارد. هر چه جداره و بازشو تبادل حرارت بیشتری داشته باشد، مصرف انرژی برای ثابت نگهداشتن دما بیشتر است. به عنوان نمونه هر چه جداره‌ها جرم حرارتی بالاتری داشته باشند، در اقلیم‌هایی مانند مناطق گرم و خشک و یا سرد کوهستانی موجب کاهش مصرف سوخت در ساختمان می‌شود (اکرمی و علی‌پور ۱۳۹۴، ۳۷).	
۸	ایجاد فضاهای چندعملکردی (مانند نقش نظرگاهی ابنیه، سایه درختان برای نشستن در فضای باز، ...).	
۹	استفاده از انرژی خورشیدی برای تأمین گرمایش و سرمایش ساختمان از خصوصیت معماری سبز می‌باشد که با خانه‌های چهار فصل تابستان‌نشین: اتاقی در ضلع جنوب حیاط و پشت به آفتاب که خنک‌تر بوده و در تابستان استفاده می‌شده است. زمستان‌نشین: اتاقی در ضلع شمالی و آفتاب‌گیر حیاط که گرم‌تر بوده و در زمستان مورد استفاده قرار می‌گرفته است (ستایش‌زاده و دیگران ۱۳۹۹، ۱۹۲).	
۱۰	اختصاص مساحت بیشتر به فضای سبز نسبت به فضاهای ساخته شده.	
۱	استفاده از مصالح بومی و در نتیجه صرفه‌جویی در هزینه ساخت، دسترسی آسان و ایجاد هارمونی با محیط اطراف و سازگاری با شرایط محیطی.	
۲	در فضای سبز استفاده از گیاهان بومی و استفاده از مصالح بومی در ساخت بنا و عناصر مصنوع باغ‌ها.	
۳	نوع مصالح مصرفی باید به گونه‌ای باشد که در زمان بهره‌برداری حداکثر بهره‌وری را داشته باشد و کمترین صدمه را به آسایش انسان وارد آورد و مصرف انرژی آن به کمترین حد بهینه برسد. برای این منظور انتخاب مصالح باید با توجه به بوم مورد نظر و اقلیم منطقه، صورت گیرد (اکرمی و علی‌پور ۱۳۹۴، ۳۷).	مصالح
۴	انتخاب مکان حاصلخیز برای باغ‌سازی و توجه به منابع آبی در دسترس و امکان آبیاری صحیح و اصولی امکان‌پذیر باشد.	
۵	در بحث معماری پایدار ویژگی‌هایی برای مصالح ساختمانی مطلوب شمرده می‌شود از جمله مصرف انرژی و میزان تولیدی آن کمینه باشد. استحصال آن طبیعت را در معرض خطر قرار ندهد. منابع اولیه آن تجدیدپذیر باشد. منابع اولیه و آب و انرژی کمتری مصرف کند. مصالح بومی تأکید بر بوم‌آورد بودن مصالح و استفاده از تکنولوژی بومی در تولید و استحصال مصالح است. دوام و استحکام بالایی داشته باشد و هزینه تهیه آن پایین باشد (اکرمی و علی‌پور ۱۳۹۴، ۳۱).	

این مولفه‌ها در چهار باغ مسکونی ایران که نمونه‌های موفق و مطرح در زمینه تلفیق و ترکیب فضای سبز و فضای سکونتی می‌باشد بررسی گردید. باغ‌های منتخب شامل باغ نارنجستان قوام (باغ منزل)، باغ دلگشا (باغ کوشک)، باغ طبس (باغ سکونتی-حکومتی)، باغ دولت‌آباد یزد (باغ سکونتی-حکومتی) می‌باشند.

با توجه به یافته‌ها مولفه‌های آموزه‌های اسلامی در بخش قناعت، چندعملکردی بودن عناصر باغی، اولویت با درختان مثمر، سایه و سپس تزئینی، توجه به آبیاری و تلطیف هوا با عناصر آبی و انتخاب مکان و واگذاری نقشی خاص به هر عنصری مانند نقش نظرگاهی فضای سکونتی و نقش امنیتی و اقلیمی دیوار پیرامونی باغ، ایجاد آسایش و راحتی با

با توجه به یافته‌های پژوهش قناعت در سه بخش می‌توان بررسی کرد. ابتدا لایه درونی و هسته آن آموزه‌های اسلامی می‌باشد که به دو مفهوم قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر در آیات و روایات اشاره شده است. لایه بیرونی آن فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی می‌باشد که به دو گروه تقسیم می‌شود. اول آن که قناعت یک ارزش اخلاقی اسلامی شمرده شود که ریشه در سنت‌های یک جامعه دارد و محصول سبک زندگی تلقی می‌گردد و دوم بر اثر تحمیل شرایط سخت جغرافیایی و اقلیمی باشد که محصول بستر زندگی می‌باشد. لایه بیرونی تر و سوم اصول پیرنیا است که دو مورد خودبستگی و پرهیز از بیهودگی ریشه در مفهوم قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر دارد.

سبز نسبت به بنا، چندعملکردی بودن عناصر و فضاها، توجه به خرد اقلیم، نمای بیرونی ساده، و عدم شاخص‌سازی بنای اصلی باغ می‌باشد.

در مجموع می‌توان گفت که نمود و تجلی تمامی مولفه‌ها در چهار باغ ایرانی قابل مشاهده می‌باشد و معماران با توجه به مفهوم قناعت سعی در طراحی و ساخت محیطی تلفیق شده با فضای سبز داشته‌اند. اما در کل می‌توان نتیجه گرفت که مولفه‌ای که بیشترین تأثیر را داشته آموزه‌های اسلامی می‌باشد که با توجه به اینکه هسته و لایه درونی می‌باشد دو مولفه فرهنگ قناعت در سبک زندگی و اصول پیرنیا نیز تحت تأثیر آموزه‌های اسلامی بوده‌اند در نتیجه تأثیر مولفه آموزه‌های اسلامی در تجلی مفهوم قناعت در باغ ایرانی تأثیر به‌سزایی داشته است. در نتیجه با توجه به بررسی‌های انجام شده راهکار و راهبردهایی برای معماری معاصر پیشنهاد شد. این مولفه‌ها در معماری معاصر می‌تواند در نظام کاشت، آب، ابنیه و مصالح مورد استفاده قرار گیرد.

استفاده از عناصر گیاهی و آبی می‌باشد. در بخش پرهیز از اسراف و تبذیر توجه به فضای داخلی باغ، توجه به حفاظت و امنیت افراد و طبیعت، استفاده حداکثری از طبیعت و حفظ آن برای نسل‌های آتی است. گروه دوم مولفه‌های فرهنگ قناعت در سبک زندگی اسلامی در بخش اصول اخلاقی در باغ‌ها فضای ساخته شده نسبت به فضای سبز کمتر می‌باشد و فضای اندرونی با بیرونی باغ جدا است. استفاده متعدد از عناصر باغی و توجه به صرفه‌جویی و عدم تجمل‌گرایی با توجه به فضاهای درونی باغ، نمای بیرونی ساده است. در بخش جغرافیایی و اقلیم طراحی و ساخت باغ‌ها برای ایجاد خرداقلیم بود. گروه سوم مولفه‌های معماری در بخش خودبسندگی استفاده از گیاهان بومی، مکان‌یابی مناسب برای ساخت باغ مانند استفاده از شیب زمین، انتخاب خاک مناسب و استفاده از منابع آبی موجود، توجه به محورهای دید و تأمین آسایش حرارتی با عناصر باغی می‌باشد. در بخش پرهیز از بیهودگی استفاده کمتر از گیاهان تزئینی، درصد بیشتر فضای

منابع

۱. قرآن کریم. ترجمه‌ی حسین انصاریان. ۱۳۹۸. قم: آیین دانش.
۲. ابراهیمی، ابراهیم و زینب ترابی. ۱۳۹۴. بررسی تطبیقی فرهنگ قناعت در قرآن کریم و بوستان و گلستان سعدی. پژوهش‌های ادبی-قرآن (۳): ۴۷-۲۳.
۳. ابن بابویه، محمدبن علی. ۱۳۴۳. من لایحضره الفقیه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۴. اخوت، هانیه، نینا الماسی‌فر، و محمدرضا بمانیان. ۱۳۸۹. معماری و شهرسازی سنتی در کشورهای اسلامی. تهران: هله/ طحان.
۵. اکرمی، غلامرضا، و لیلا علی‌پور. ۱۳۹۴. نقش مصالح بومی در معماری پایدار از دیدگاه زیست‌محیطی. مسکن و محیط روستا ۳۵ (۱۵۶): ۴۸-۲۹.
۶. الخشن، حسین احمد. ۱۳۹۵. اسلام و محیط زیست. ترجمه‌ی حمیدرضا شیخی. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۷. امانی، مینا، حسنعلی لقایی، فریده عتابی، و حسن موسوی فاطمی. ۱۳۹۱. طراحی پارک با رویکرد پایداری در دره‌ی وردیج شهر تهران. هویت شهر ۶ (۱۱): ۳۸-۲۷.
۸. امین‌پور، احمد، رامین مدنی، حامد حیاتی، و علی‌رضا زارع. ۱۳۹۶. تأثیر آموزه‌های اسلامی بر کالبد معماری خانه‌های ایرانی، نمونه موردی: خانه سنتی در اقلیم گرم و خشک ایران. برنامه‌ریزی منطقه‌ای ۸ (۲۹): ۱۷۳-۱۹۰.
۹. بلوچیان طرقي، مریم. ۱۳۹۴. حفاظت محیط زیست از دیدگاه اخلاقی، فقهی و حقوقی. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۱۰. پابنده، ابوالقاسم. ۱۳۶۰. نهج‌القصاحه. تهران: جاویدان.
۱۱. پیرنیا، محمدکریم. ۱۳۸۹. سبک شناسی معماری ایرانی. تهران: سروش دانش.
۱۲. پیوسته‌گر، یعقوب، علی‌اکبر حیدری، و مطهره اسلامی. ۱۳۹۶. بازشناسی اصول پنج‌گانه استاد پیرنیا در معماری خانه‌های سنتی ایران و تحلیل آن با استناد به منابع اعتقادی اسلامی مطالعه موردی: خانه‌های شهر یزد. شهر ایرانی اسلامی ۷ (۲۷): ۶۶-۵۱.
۱۳. تجلیل، ابوطالب. ۱۳۸۹. ارزش‌ها و ضدارزش‌ها در قرآن. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۱۴. ثمین شریفی میاوقی، ابراهیم، معصومه یعقوبی سنقرچی، مسعود حق‌لسان، و علی جوان فروزنده. ۱۴۰۱. واکاوی متغیرهای ارزشی و محتوای اسلامی در معماری مسکن معاصر ایران. مطالعات هنر اسلامی ۱۹ (۴۷): ۹۱-۱۰۵.
۱۵. ثمین شریفی میاوقی، ابراهیم، معصومه یعقوبی سنقرچی، و مسعود حق‌لسان. ۱۳۹۸. ارزیابی مؤلفه‌های ارزشی معماری مسکن مطلوب بر اساس نظام معرفتی اسلام (نمونه موردی: خانه‌های معاصر ارومیه). آموزش و ارزشیابی ۱۲ (۴۸): ۳۳-۶۲.

۱۶. جوادی آملی، عبدالله. ۱۳۸۶. *اسلام و محیط زیست*. قم: مرکز نشر اسرا.
۱۷. جوادی آملی، عبدالله. ۱۳۹۲. *مفاتیح الحياه*. قم: مرکز نشر اسرا.
۱۸. جواهریان، فریار، شاهچراغی، آزاده. ۱۳۸۳. *باغ ایرانی حکمت کهن، منظر جدید*. تهران: موزه هنرهای معاصر تهران.
۱۹. حاجیان، اسماعیل. ۱۳۹۳. *اخلاق مهدوی*. تهران: مهام.
۲۰. حسین پور، رضا، بلالی اسکویی، آریتا، کی‌نژاد، محمدعلی. (۱۳۹۷). ارزیابی مفاهیم اسلامی طراحی مسکن، با هدف بازآفرینی در مسکن معاصر. *پژوهش‌های معماری اسلامی*، ۶(۲۰): ۲۱-۴۸.
۲۱. حیاتی، حامد، بهزاد وثیق، و شیوا مدنی‌زاده. ۱۳۹۶. تجلی مولفه‌های اخلاقی در معماری خانه‌های سنتی اقلیم گرم و خشک ایران. *اخلاق در علوم و فناوری* ۱۳ (۴): ۱-۷.
۲۲. حیدری، علی‌اکبر، و عیسی قاسمیان. ۱۳۹۸. تحلیل نمودپذیری مفهوم قناعت در الگوی خانه‌های سنتی ایران (نمونه موردی: خانه مرتاض در یزد). *پژوهش‌های معماری اسلامی* ۷ (۲): ۸۷-۱۰۸.
۲۳. خراباتی، ساجده، سارینا سرشکی، و مصطفی ساهری. ۱۴۰۰. بررسی اصول معماری ایرانی در مسکن روستایی (نمونه موردی: روستای کلامو شاهرود). *شهرسازی و معماری هویت محیط* ۲ (۶): ۴۰-۵۲.
۲۴. خصم‌افکن نظام، عرفان، و منصوره طاهباز. ۱۴۰۲. بازشناسی و مفهوم یابی تجلی فرهنگ قناعت در جامعه و معماری روستایی گیلان (نمونه مورد پژوهش: خانه شکلی میرسیار). *فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی* ۸ (۱): ۱-۲۹.
۲۵. خوانساری، مهدی، محمد رضا مقتدر، و مینوش یآوری. ۱۳۸۳. *باغ ایرانی، بازتابی از بهشت*. تهران: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.
۲۶. دستغیب شیرازی، عبدالحسین. ۱۳۶۱. *گناهان کبیره*. تهران: کانون ابلاغ اندیشه‌های اسلامی.
۲۷. دیلمی، حسن بن محمد. ۱۳۷۶. *ارشادالقلوب*. ترجمه علی سلگی نهاوندی. ساری: ناصر.
۲۸. ذوالفقاری، محمد، و ناصر کلینی ممقانی. ۱۴۰۰. مطالعه تطبیقی اصول پیرنیا در معماری و مصنوعات با سبک‌های طراحی صنعتی. *معماری و شهرسازی ایران* ۱۲ (۲): ۲۰۵-۲۱۶.
۲۹. راغب اصفهانی، حسین بن محمد. ۱۳۹۲. *مفردات راغب*. ترجمه حسین خداپرست. تهران: نوید اسلام.
۳۰. رحیمی، غلامحسین. ۱۳۷۴. *اخلاق اسلامی*. قم: تفرش.
۳۱. رستمی، محمد حسن. ۱۳۸۶. *سیمای طبیعت در قرآن*. قم: بوستان کتاب.
۳۲. زانگری، لوئیجی، نازیکا ماندانا رحمتی، و برونلا لورنزی. ۱۳۹۱. *باغ‌های ایرانی- اسلامی*. ترجمه‌ی مجید راسخی و فرهاد تهرانی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۳۳. ستایش‌زاده، احمدرضا، سید هادی موسوی شاکر، امید بروایه، محمد علی کاظم‌زاده رائف، و صبا میردیریکوندی. ۱۳۹۹. امکان‌سنجی پیدایش معماری التقاطی متأثر از معماری اقلیمی سنتی ایران و معماری سبز غرب. *شباک* ۶ (۵): ۱۸۱-۱۹۴.
۳۴. سعیدی رضوانی، عباس. ۱۳۷۲. *بینش اسلامی و پدیده‌های جغرافیایی، مقدمه‌ای بر جغرافیای سرزمین‌های اسلامی*. مشهد: آستان قدس رضوی.
۳۵. سلطانزاده، حسین. ۱۳۸۲. از باغ تا پارک. *نامه انسان‌شناسی* ۲ (۴): ۹۱-۱۱۳.
۳۶. سهیلی‌فرد، مهدی، حمید اختر کاوان، سلوا فلاحی، مهدی اختر کاوان، و اصغر محمد مرادی. ۱۳۹۲. بررسی تعامل اصول معماری ایرانی و انرژی خورشیدی از منظر فرم، تقارن و جهتگیری. *آرمانشهر* ۶ (۱۱): ۷۵-۹۰.
۳۷. شاهچراغی، آزاده. ۱۳۹۵. *پارادایم‌های پردیس (درآمدی بر بازشناسی و بازآفرینی باغ ایرانی)*. تهران: جهاد دانشگاهی.
۳۸. شبدینی، محمد، ابراهیم نصراله‌پور، و علی کریمی. ۱۳۹۴. *مولفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی اسلامی*. قم: پژوهش‌های علوم اسلامی امام صادق.
۳۹. شریفی، احمد حسین. ۱۳۹۴. *سبک زندگی اسلامی ایرانی*. تهران: آفتاب توسعه.
۴۰. صادقی پی، ناهید. ۱۳۸۸. دیدگاه مسرفانه در طراحی خانه. *مسکن و محیط روستا* ۲۸ (۱۲۶): ۳۵-۴۷.
۴۱. ضرغامی، اسماعیل، علی خاکی، و سیده اشرف سادات. ۱۳۹۴. بررسی تطبیقی معماری پایدار و مطابقت آن با معماری بومی خانه‌های سنتی در شهر ایرانی- اسلامی. *معماری و شهرسازی پایدار* ۳ (۱): ۱۵-۳۰.
۴۲. علائی، علی. ۱۳۸۸. تنوع در طرح معماری باغ‌های تاریخی شیراز باغ ارم و باغ تخت و باغ جهان‌نما و باغ دلگشا. *صفه* ۱۸ (۱): ۵-۲۰.
۴۳. علم‌الهدی، سید احمد. ۱۳۹۹. *سبک زندگی اسلامی*. تحقیق و تنظیم توسط مهدی مرویان حسینی. مشهد: موسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی.
۴۴. عمید، حسن. ۱۳۸۸. *فرهنگ عمید*. تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
۴۵. فدایی تمیجانی، هانیه. ۱۴۰۰. الگوهای طراحی باغ‌های ایرانی در رابطه با مولفه‌های اقلیم گرم و خشک بیابانی BWHS

- ، نمونه‌های موردی: باغ‌های دولت‌آباد یزد و فین کاشان. *فضای زیست* ۱ (۲): ۱-۲۲.
۴۶. فرزین، محمد مهدی، و یوسف گرجی. ۱۳۹۹. اثربخشی آموزش خودبسندگی بر بهبود کیفیت زندگی، با تأکید بر مولفه اسلامی قناعت. *علوم اسلامی انسان* ۶ (۲۱): ۶۳-۷۵.
۴۷. قاسمی، هادی، و محمد رضا مهربانی گلزار. ۱۳۹۷. طرح کاشت، نقش آفرین منظر باغ، سیر تحول طرح کاشت در باغ گلشن طیس. *منظر* ۱۰ (۴۳): ۶-۱۵.
۴۸. قرائتی، محسن. ۱۳۸۵. *تفسیر نور*. تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
۴۹. قرائتی، محسن. ۱۳۹۶. *سبک زندگی اسلامی (بر اساس تفسیر نور)*. تهران: موسسه فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
۵۰. قلمسیاه، اکبر. ۱۳۸۱. *یادنامه استاد دکتر محمدکریم پیرنیا (۱۰۳۱ - ۱۳۳۱)* (چهل و دو گفتار در زمینه تحقیقات ایرانی). یزد: بنیاد مرحوم پیرنیا.
۵۱. کامل‌نیا، حامد. ۱۳۹۴. معماری سبز: فرم، فضا و انرژی، کاربرد عناصر مولد انرژی (پانل‌های خورشیدی و توربین باد) در شکل‌گیری معماری سبز. *عصر برق* ۱ (۳): ۱۱-۱۵.
۵۲. کرمی، رضاعلی. ۱۳۹۵. آموزش و به کارگیری احکام فقهی، ایجاد انگیزش دینی برای تعامل مسئولانه و اخلاقی با محیط زیست. *مدیریت شهری و روستایی* ۱۶ (۴۶): ۲۲۹-۲۴۰.
۵۳. کلانتری خلیل‌آباد، حسین، جابر دانش، و ایمان قلندریان. ۱۳۹۸. *آشنایی با مبانی و اصول معماری و شهرسازی*. پژوهشکده فرهنگ و هنر جهاد دانشگاهی.
۵۴. کلینی الرازی، ابی جعفر محمد ابن یعقوب ابن اسحاق. ۱۳۶۲. *اصول کافی ثقه الاسلام*. ترجمه‌ی جواد مصطفوی. تهران: ولیعصر.
۵۵. محمدزاده رهنی، محمد رضا. ۱۳۸۹. بررسی مبانی فقهی حفاظت از محیط زیست. *فقه و تاریخ تمدن* ۷ (۲۵): ۱۷۷-۱۹۵.
۵۶. مصباح یزدی، محمد تقی. ۱۳۸۸. *جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن*. قم: موسسه در راه حق.
۵۷. مصوری نظام‌آباد، زهرا. ۱۴۰۰. تأثیر اقلیم بر معماری بومی و پایدار مناطق گرم و مرطوب. *مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری* ۷ (۳): ۴۹-۶۰.
۵۸. مکارم شیرازی، ناصر. ۱۳۸۷. *تفسیر نمونه*. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۵۹. مهوش، محمد، و مهدی سعدوندی. ۱۳۹۷. *شاخص‌سازی قناعت در معماری*. پژوهش‌های معماری اسلامی ۶ (۳): ۱۳۷-۱۵۴.
۶۰. مهوش، محمد، و مهدی سعدوندی. ۱۳۹۸. معرف‌های قناعت در معماری (در تضاد معنایی قناعت با طمع و حرص). *اندیشه معماری* ۳ (۵): ۱۷-۳۲.
۶۱. نادری، نجمه، علی جدیدی، و حمید ندیمی. ۱۳۹۱. انکار، اثبات یا تأمل؟ پیرنیا و احراز اصول معماری ایران. *صفه* ۲۲ (۴): ۱۵-۲۴.
۶۲. نراقی، احمد. ۱۴۰۸. *عوائد الایام، منشورات مکتبه بصیرتی*. قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
۶۳. نصر، طاهره. ۱۳۸۹. *تجلی حکمت در باغ ایرانی*. شیراز: رخشید.
۶۴. نعیم، غلامرضا. ۱۳۸۵. *باغ‌های ایران*. تهران: پیام.
۶۵. نقره‌کار، عبدالحمید، فرهنگ مظفر، و سمانه تقدیر. ۱۳۹۳. بررسی قابلیت‌های معماری برای ایجاد بستر پاسخگویی به نیازهای انسان از منظر اسلام، مطالعه موردی: خانه زینت‌الملک شیراز و بروجردی‌های کاشان. *شهر ایرانی اسلامی* (۱۵): ۲۱-۳۴.
۶۶. نقی‌زاده، محمد. ۱۳۷۹. رابطه‌ی معماری ایران با اصول توسعه‌ی پایدار. *هنر* (۴۴): ۶۴-۷۸.
۶۷. نقی‌زاده، محمد. ۱۳۸۱. تأثیر معماری و شهر بر ارزش‌های فرهنگی. *هنرهای زیبا* (۱۱): ۶۲-۷۶.
۶۸. نقی‌زاده، محمد. ۱۳۸۷. *شهر و معماری اسلامی (تجلیات و عینیات)*. اصفهان: مانی.
۶۹. ولی‌زاده اوغانی، محمدباقر، و سید ساجد همایون. ۱۴۰۰. چالش‌های معماری و شهرسازی ایران از منظر اخلاق اسلامی (بررسی تطبیقی معماری سنتی و معاصر). *مهندسی ساختمان و علوم مسکن* ۱۴ (۱): ۱-۱۱.

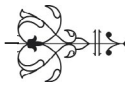
References

1. *Holy Quran*. 2019. Translated by Hossein Ansarian. Qom: Ain Danesh Publications.
2. Akrami, Gholamreza, and Leila Alipour. 2015. The Role of Vernacular Materials in Sustainable Architecture: An Environmental Viewpoint. *Housing and Rural Environment* 35 (156): 29-48.

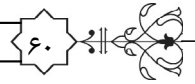
3. Alaei, Ali. 2009. Diversity of Design in Historical Gardens of Shiraz. *Soffeh* 18 (1): 5-20.
4. Alam al-Huda, Seyyed Ahmad. 2019. *Islamic Lifestyle*. Research and Editing by Mehdi Marvian Hosseini. Mashhad: Astan Quds Razavi Printing and Publishing Institute.
5. Al-Khashneh, Hossein Ahmad. 2016. *Islam and the Environment*. Translated by Hamidreza Sheikhi. Mashhad: Islamic Research Foundation.
6. Amani, Mina, Hassanali Leghai, Farideh Atabi, and Hossein Mousavi Fatemi. 2012. Park Design with a Sustainable Approach in the Vardij Valley of Tehran. *Hoviateshahr* 6(11): 27-38.
7. Amid, Hassan. 2009. *Amid Dictionary*. Tehran: Amir Kabir Publishing Institute.
8. Aminpour, Ahmad, Ramin Madani, Hamed Hayati, and Ali Reza Zare. 2017. The Impact of Islamic Teachings on the Architectural Structure of Iranian Houses: Case Study: Traditional House in the Hot and Dry Climate of Iran. *Regional Planning* 8(29): 173-190.
9. Baluchian-Torghhi, Maryam. 2015. *Environmental Protection from an Ethical, Jurisprudential and Legal Perspective*. Mashhad: Islamic Research Foundation.
10. Dastghayb Shirazi, Abdolhossein. 1982. *Major Sins*. Tehran: Center for the Communication of Islamic Thoughts.
11. Daylami, Hassan bin Muhammad. 1997. *Guidance of the Hearts*. Translated by Ali Salgi Nahavandi. Sari: Nasser.
12. Ebrahimi, Ebrahim and Zeinab Torabi. 2015. A Comparative Study of the Culture of Contentment in the Holy Quran and Saadi's Boştan and Goleştan. *Literary Quranic Researches* 3(3): 23-47.
13. Fadaei Tamijani, Hanieh. 2021. Iranian Garden Design Patterns in Relation to Components of Hot and Dry Desert Climate BWs Case Studies: Dolatabad Gardens in Yazd and Fin Gardens in Kashan. *Living Space* 1(2): 1-22.
14. Farzin, Mohammad Mehdi, and Yousef Gorji. 2019. The Effectiveness of Self-Sufficiency Training on Improving the Quality of Life, with Emphasis on the Islamic Component of Contentment. *Islamic Human Sciences* 6(21): 63-75.
15. Ghalamsiah, Akbar. 2002. *Memorial of Professor Dr. Mohammad Karim Pirnia (1981-1997) (Forty-Two Speeches on Iranian Research)*. Yazd: The Late Pirnia Foundation.
16. Gharaati, Mohsen. 2006. *Interpretation of Noor*. Tehran: Lessons from the Holy Qur'an Culture Center.
17. Gharaati, Mohsen. 2017. *Islamic Lifestyle (Based on Tafsir Noor)*. Tehran: Lessons from the Holy Qur'an Culture Center.
18. Ghasemi, Hadi, and Mohammad Reza Mehrabani Golzar. 2018. Planting plan playing, the role of Garden's Landscape; The Evolution of Planting Plan in Tabas Golshan Garden. *Manzar* 10 (43): 6- 15.
19. Hajian, Ismail. 2014. *Mahdavi Ethics*. Tehran: Maham.
20. Hayati, Hamed, Behzad Vasigh, and Shiva Madani Zadeh. 2017. Manifestation of Ethical Codes in Architecture in Traditional Houses in Iran's Warm and Dry climate. *Ethics in Science and Technology* 13(4): 1-7.
21. Heidari, Ali Akbar, and Isa Ghasemian. 2019. Contentment and Architecture an Investigation of the Manifestation of the Concept of Contentment in the Pattern of Iranian Traditional Houses (Case Study: Mortaz House). *Journal of Researches in Islamic Architecture* 7(23): 87-108.
22. Hoseinpour, Reza, Balali Oskoui, Azita, KeyNezhad Mohammad Ali. (2018). Assessment of Islamic Housing Design Concepts, With the Aim Of Recreating In Modern Housing. *JRIA*. 6(3), 21-48.
23. Ibn Babuyah, Muhammad ibn Ali. 1964. *Man Layahadhurah Al-Faqih*. Tehran: Dar al-Kutub al-Islamiyya.
24. Javadi Amoli, Abdollah. 2007. *Islam and the Environment*. Qom: Esra Publishing Center.
25. Javadi Amoli, Abdollah. 2013. *Mafatih al-Hayah*. Qom: Esra Publishing Center.
26. Javaherian, Faryar, and Azadeh Shahcheraghi. 2004. *The Iranian Garden of Ancient Wisdom, New Perspective*. Tehran: Tehran Museum of Contemporary Arts.
27. Kalantari Khalilabad, Hossein, Jaber Danesh, and Iman Qalandarian. 2019. *Introduction to the Basics and Principles of Architecture and Urban Planning*. Culture and Art Research Institute, Iranian Students Book Agency.
28. Kamelnia, Hamed. 2015. Green Architecture: Form, Space and Energy. The Application of Energy Generating Elements (Solar Panels and Wind Turbines) in the Formation of Green Architecture. *Electrical Asre Magazine* 1 (3): 11- 15.
29. Karami, Reza Ali. 2016. Training and Development of Jurisprudence, Motivate Religious and Moral Responsible for Interaction with the Environment. *Urban and Rural Management* 16 (46): 229-240.

30. Khansari, Mehdi, Mohammad Reza Mogtadar, and Minush Yavari. 2004. *The Iranian Garden, a Reflection of Paradise*. Tehran: Cultural Heritage and Tourism Organization.
31. Kharabati, Sajideh, Sarina Sareshki, and Mostafa Saheri. 2021. The Principles of Iranian Architecture in Rural Housing (Case Study: Kolamo Village of Shahroud). *Urban Planning and Architecture of Environment Identity* 2(6): 40- 52.
32. Khasm Afkan Nezam, Erfan, and Mansoureh Tahbaz. 1402. Recognition and Conceptualization of the Expression of Contentment Culture in Guilan Rural Society and Architecture (Case Study: Mir Sayyar Shekili House). *Culture of Architecture and Urban Planning* 8(1): 1- 29.
33. Kulayni al-Razi, Abi Ja'far Muhammad ibn Ya'qub ibn Ishaq. 1983. *The Principles of the Reliable Trustworthiness of Islam*. Translated by Javad Mostafafi. Tehran: Vali'asr.
34. Mahvash, Mohammad, and Mehdi Saedvandi. 2018. Indexing of Contentment in Architecture. *Researches in Islamic Architecture* 6 (3): 137-154.
35. Mahvash, Mohammad, and Mehdi Saedvandi. 2019. Indicators of Contentment in Architecture in Semantic Conflict of Contentment with Covet and Greed. *Architectural Thought* 3(5): 17-32.
36. Makarem Shirazi, Nasser. 2008. *Exemplary Commentary*. Tehran: Dar ol-Kutub al-Islamiyya.
37. Mesbah Yazdi, Mohammad Tagi. 2009. *Society and History from the Perspective of the Quran*. Qom: Institute for the Righteous.
38. Mohammadzadeh Rahani, Mohammad Reza. 2010. A Study of the Jurisprudential Basics of Preserving Environment. *History of Civilization and Jurisprudence* 7 (25): 177-195.
39. Mosavari Nizamabad, Zahra. 2021. The Effect of Climate on Native and Sustainable Mint in Hot and Humid Regions. *Studies of Geography, Civil Engineering and Urban Management* 3(7) : 49-60.
40. Naderi, Najmeh, Ali Jadidi, and Hamid Nadimi. 2012. Pirnia and the Establishment of the Principles of Iranian Architecture. *Soffeh* (59): 15-24.
41. Naeima, Gholamreza. 2006. *Gardens of Iran*. Tehran: Payam.
42. Naghizadeh, Mohammad. 1990. The Relationship between Iranian Architecture and the Principles of Sustainable Development. *Art* (44): 64-78.
43. Naghizadeh, Mohammad. 2002. The Impact of Architecture and the City on Cultural Values. *Fine Arts* (11): 62-76.
44. Nagizadeh, Mohammad. 2008. *Islamic City and Architecture (Manifestations and Objects)*. Isfahan: Mani.
45. Naragi, Ahmad. 1987. Awa'id al-Ayyam, Publications of the Basirati School. Qom: Islamic Propaganda Office of the Qom Seminary.
46. Nasr, Tahereh. 2010. *The Manifestation of Wisdom in the Iranian Garden*. Shiraz: Rakhshid.
47. Noghrekar, Abdolhamid, Farhang Mozaffar, and Samaneh Taqdir. 2014. Investigating the Capabilities of Architecture to Create a Platform for Responding to Human Needs from an Islamic Perspective, Case Study: Zinata-ol-Molk House in Shiraz and the Borujerdis of Kashan. *Islamic Iranian City* (15): 21-34.
48. Okhovat, Hanieh, Nina Almasifar, and Mohammad Reza Bemanian. 2010. *Traditional Architecture and Urban Planning in Islamic Countries*. Tehran: Halle/Tahan.
49. Payandeh, Abolghasem. 1988. *Nahj al-Fasaha*. Tehran: Javidan.
50. Peyvastehgar, Yaqowb, Ali Akbar Heidari, and Motahareh Eslami. 2017. Recognition of the Pirnya's Five Principles in the Iranian Traditional Home and Its Analysis Based on Islamic Sources. *Studies on Iranian Islamic City* 7(27): 51-66.
51. Pirnia, Mohammad Karim. 2010. *Stylistics of Iranian Architecture*. Tehran: Soroush-e Danesh.
52. Ragheb Isfahani, Hossein bin Mohammad. 2013. *Ragheb's Vocabulary*. Translated by Hossein Khodaparast. Tehran: Navid-e Islam.
53. Rahimi, Gholamhossein. 1995. *Islamic Ethics*. Qom: Tafresh.
54. Rostami, Mohammad Hassan. 2007. *The Image of Nature in the Quran*. Qom: Bostan-e Ketab.
55. Sadeghi Pay, Nahid. 2009. Squandering Viewpoints in Housing Design. *Housing and Rural Environment* 28 (126): 35-47.
56. Saeedi Rezvani, Abbas. 1993. *Islamic Insight and Geographical Phenomena, An Introduction to the Geography of Islamic Lands*. Mashhad: Astan Quds Razavi.
57. Samin Sharifi Miyaoghi, Ebrahim, Masoumeh Yaghoubi Sangharchi, Masoud Haq Lesan, and Ali Javan Foruzandeh. 2022. Analysis of Value Variables and Islamic Content in Contemporary Iranian Housing

Architecture. *Islamic Art Studies* 19 (47): 91-105.

58. Samin Sharifi Miyaoghi, Ebrahim, Masoumeh Yaghoubi Sanqarchi, and Masoud Haq Lesan. 2020. The Assessment of the Value Components of Contemporary Housing Architecture based on the Epistemic System of Islam (Case Study: Urmia Contemporary Houses). *Educational Sciences* 12(48): 33-62.
59. Setayeshzadeh, Ahmad Reza, Seyed Hadi Mousavi Shaker, Omid, Baraiyeh, Mohammad Ali Kazemzadeh Raif, and Saba Mirdrikundi. 2019. Feasibility Study of the Emergence of Eclectic Architecture Influenced by Traditional Iranian Climatic Architecture and Western Green Architecture. *Shabak* 6(5): 181-194.
60. Shabdini, Mohammad, Ebrahim Nasrollah Pour, and Ali Karimi. 2015. *Components and Indicators of Islamic Lifestyle*. Qom: Imam Sadeq Islamic Sciences Research.
61. Shahcheraghi, Azadeh. 2016. *Campus Paradigms (An Introduction to the Recognition and Re-creation of the Iranian Garden)*. Tehran: Iranian Students Book Agency.
62. Sharifi, Ahmad Hossein. 2015. *Iranian Islamic Lifestyle*. Tehran: Aftab-e Tose.
63. Soheili Fard, Mahdi, Hamid Akhtarkavan, Salva Falahi, Mahdi AkhtarKavan, and Asghar Mohammad Moradi. 2014. Examine the Interaction of Traditional Iranian Architecture Principles in Terms of Form, Orientation and Symmetry to the Solar Energy, Case study: Abbasiyan house in Kashan. *Armanshahr Architecture and Urban Planning* 6 (11): 75-90.
64. Soltanzadeh, Hossein. 2003. From Garden to Park. *Anthropology Letter* 2 (4): 91- 113.
65. Tajlil, Abu Talib. 2010. *Values and Anti-Values in the Quran*. Qom: Islamic Publications Office.
66. Valizadeh Oqani, Mohammad Bagher, and Seyyed Sajed Homayon. 2021. Challenges of Iranian Architecture from the Perspective of Islamic Ethics. *Building Engineering and Housing Sciences* 14(1): 1-11.
67. Zangari, Luigi, Nazika Mandana Rahmati, and Bronella Lorenzi. 2012. *Iranian-Islamic Gardens*. Translated by Majid Rasekhi, Farhad Tehrani. Tehran: Iran Cultural Studies.
68. Zarghami, Esmail, Khaki, Ali, Sadat, Seyedeh Ashraf. 2015. A Comparative Study of Sustainable Architecture and Compliance with the Vernacular Architecture of Traditional Houses in Iranian-Islamic. *Sustainable Architecture and Urban Design* 3 (1): 15-30.
69. Zolfaghari, Mohammad, Nasser Kolayni Mamaghani. 2021. A Comparative Study of Pirnia's Principles in Architecture and Artifacts with Industrial Design Styles. *Iranian Architecture and Urbanism* 12(2): 205- 216.

